

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja • 2018. március–április

Ifj. VIDNYÁNSZKY Attila
FEHÉR Tibor
SZÉKELY László

MITEM 2018

Antonio LATELLA a Pinokkióról
A jakut TARANTINO Vérfarkasa
FesztiválPROGRAM

Woyzeck

Jövőkép, tervek 2018-2023

Szenvedély és forradalom

áprilisi műsorral, előadás- és programajánlóval

Gellért Endre – A fejlődés iránya • Kik ők? – a Sztalker Csoport • Nézőpontok – Pröhle Gergely, Wilhelm Droste • Színház és politika – Sirató Ildikó nemzetisínház-kalauza • A látvány művésze – egy díszlettervező ars poeticája • Könyv – Egy színész felkészül: Szarvas József • Színházi szerelmek – Jókai Mór és Laborfalvi Róza március tizenötödike • 2018-2023 – jövőkép, tervek a Nemzetiben • Előadásajánlók – Szindbád, Szent szörnyetegek, Isten ostora, Figaro házassága

A BETILTOTT TRAGÉDIA „1955. január 7-én hosszú szünet után, alapos elméleti előkészítés bázisán hármas rendezői szignálással – Major Tamás, Gellért Endre, Marton Endre – műsorra tűzték *Az ember tragédiáját*, és szinte egy lendülettel harmincháromszor illesztették be rövid néhány hét repertoárjába. Időközben azonban Rákosi Mátyás is megnézte az előadást, és kijelentette, hogy sürgősségtelennek tartja a darab ilyen favorizálását. Az intézkedés ideológiai igazolását Lukács György elutasító elemzése szolgáltatta a Szabad Népből. (...) 1956 nyarán megjelentette Gellért Endre nyilatkozatát a színházművészet követendő útjáról, amelyben ő merészebb művészi munkát követelt” – olvasható *A Nemzeti Színház 150 éve* című kötetben. A következő oldalon közlünk részletet Gellért említett nyilatkozatából.

Óláh Gusztáv díszletterve, a Tragédia 1955-ös bemutatójához | kép: OSZMI

Gellért Endre

A fejlődés iránya

Színházi életünk alakulásában nagyon sok a pozitívum. A felszabadulás, de különösen a színházak államosítása óta színházkultúránk szinte ugrásszerűen fejlődött. (...) Most azonban – véleményem szerint – odáig jutottunk a fejlődésben, hogy ha nem lépünk bátran előre, legfeljebb ha tartani tudjuk ezeket az elért s kétségtelenül értékes eredményeket. S ez a stagnálás később óhatatlanul hanyatláshoz vezetne.

Művészeti közvéleményünket erősen foglalkoztatja a kérdés: milyen legyen a fejlődés iránya? Tizenegy év megfeszített munkája során sok tehetséges rendező és színész együttesen eljutott egy bizonyos művészi magaslatra. Különböző igényekkel jöttünk, de ugyanarra a pontra jutottunk el. A világért sincs tehát arra szükség, hogy valamiféle 180 fokban forduljunk. Csupán az elért művészi magaslattól kellene most szétágazniuk az utaknak különböző irányokba, újabb magaslatok felé.

A továbbfejlődés egyik biztosítékát abban látom, ha a színházak programja műsorban is, színészi játékokban is az eddiginél sokkal inkább különbözni fog egymástól.

A legutóbbi években ugyanis a tematikai uniformizálódás, az állami irányítás egyes bürokratikus akadályai, így a leszűkített műsorpolitika hatottak leginkább bénítólag a színház fejlődésére. (Bár kétségtelenül a tematikai uniformizálódás következménye volt az is, hogy a közönség olyan mértékben ismerkedhetett meg Shakespeare, Molière, Csehov, Osztrovszkij, Gorkij s még néhány klasszikus művészetével, amilyen azelőtt elképzelhetetlen volt. De – mint mondtam – le is szűkült a műsor, például a görög klasszikusok, s Racine és sokan mások egyáltalán nem jutottak szóhoz.)

Éveken át napirenden volt a színházak profiljának kérdése, igazán sajátos arculatú színházzat mégsem sikerült kialakítani, mert minden egyes színház műsora többé-kevésbé hasonlított egymáshoz. S mivel a műsorterv – különösen a fővárosban – főként a klasszikusokra épült, valamennyi színház a Nemzeti Színház „profilját” igyekezett másolni. Ebből az uniformizált műsorpolitikából nem differenciálódhattak a színházak, sem a sajátos társulat kialakításában, sem a rendezési munkában. Valahogy az volt a helyzet, hogy színházainkra kívülről akarták ráerőszakolni a profilt, ahelyett, hogy belülről alakíthatták volna a maguk arculatát. Csak az a műsortervezés lehet igazán hatással a társulati egységre, alakíthatja ki a színház sajátos profilját, amely sokkal jobban figyelembe veszi a társulat összetételét, művészeinek képességét s a saját közönsége igényeit.

A bátrabb műsorpolitika – elképzelésem szerint – azt fogja eredményezni, hogy gazdagabb képet nyújt majd a múlt klasszikusairól, a világ drámairodalmáról, egyúttal – kimenekülve a tematikai folyosókból – átfogóbb képet a mai drámairodalomról, s ezzel a mi életünkéről is – tehát egészében művészibb, teljesebb, valóságosabb világképet nyerhet a közönség.

Az új évadban a műsortervet a színházak művészeti vezetői már önállóan állítják össze. A szabadabb műsortervezés remélhetőleg a fejlődés egyik akadályát elhárítja. Szükség van azonban az eredményesebb munka további biztosítékaira is; a bátor műsorpolitika mellett a merészebb, szabadabb kifejezésbeli kísérletezésre.

Színházaink merészebb művészi munkájáról.

A Nemzeti Színház főrendezőjének nyilatkozata a Szabad Nép 1956. augusztus 26-i számában.

7

MIÉRT GYILKOL AZ EMBER?

Ebben a túlfeszített valóságban, bombák alatt, szakadékok között, képernyők előtt ül a kishajó: Woyzeck. Szerelmet keresve, igazságot kutatva ragad fegyvert és gyilkol. Miért?

12

PREMIER-PORTRÉ: FEHÉR TIBOR

A Woyzeckben a tamburmajort játssza, akiért így lelkesedik Marie: „A mellkasa, mint egy bikáé és a szakálla, akár az oroszlánnak”. De a színész nem növeszt szakállt a szerephez. Cyranóként sincs nagy orra...

35

A LÁTVÁNY MŰVÉSZE

„A jó díszlet hagyja kibontakozni a színészt, mert mégiscsak ő a legfontosabb. Ő adja azt az élményt, amiért színházba járunk, én csak a megfelelő közeget biztosítom a számára, hogy kibontakoztathassa a tehetségét. Amikor őt tapsolják meg, engem is megtapsolnak. (Székely László)

41

SZÍNHÁZ ÉS POLITIKA

Ha minden magyar színház „nemzeti” színház, mi legyen, mi lehet a feladata a Nemzeti Színháznak, s hogyan töltheti be azt. A választ a hagyományok és a korszerűség újraértelmezett viszonyában találták meg a Nemzeti vezető alkotói, Major mellett Gellért Endre és Marton Endre.

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2018. március–április

Ingyenes időszaki kiadvány
V. évfolyam, 7. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Sallai Zsófia

Címlap:
Barta Ágnes és Berettyán Nándor
az Egri csillagokban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepeken 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzártá: 2018. március 16.

Az

Isten ostora, Körhinta, Éden földön,
Hazát és szerelmet keresek, Tóth Ilonka,
A Gulag virágai

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

10

18

26

33

39

47

Premier | Woyzeck

Miért gyilkol az ember?
Hullámok // ifj. Vidnyánszky Attila
„vagyok, kereslek” – a Sztalker
Csoport

Premier-portré

Láttatni a láthatatlant is //
Fehér Tibor

Premiergaléria

Egri csillagok

Nézőpont

Prőhle Gergely:
Leegyszerűsítés nélkül
Wilhelm Droste:
Iskola a mélyben

MITEM

Évek, országok
Pinokkió mi vagyunk // Antonio
Latella
Vérfarkas // Szergej Potapov
Fesztiválprogram

Előadásajánló

Szindbád, Szent szörnyeteg,
Isten ostora, Figaro házassága

Az én színházam

A látvány művésze // Székely
László

Színház történet – 180/15

Sírató Ildikó: Színház és politika

Színházi szerelmek

Szenvedély és forradalom //
Laborfalvi Róza és Jókai Mór

Könyv

Egy színész felkészül // Szarvas
József emlékeiből

2018-2023

Jövőkép, tervek // Részletek
Vidnyánszky Attila pályázatából

Programajánló

Jegyek, kedvezmények

Havi műsor – április

Folyóirat

Szenáriumi – február

Georg Büchner

(Goddclau Darmstadt mellett, 1813. október 17. – Zürich, 1837. február 19.)

Huszonnégy zaklatott évet élt csupán, vékony életműve mégis rendkívüli hatású. Orvosnak tanult előbb Strasbourgban, majd Giessenben. Forradalmi, szociális elkötelezettségét mutatja A hesseni hírmondó című gyűjtőhangú röpirata, amelyet egy társával adott ki 1834-ben ezzel a mottóval: „Békét a kunyhónak! Harcra a paloták ellen!” A hatóságok elől Strasbourgba menekült, élete utolsó évében pedig Zürichben élt, ahol anatómiát tanított.

1835-36-ban alkotta meg életművét: a Lenz című elbeszélést, valamint a Danton halála és a Leonce és Léna drámát, amelyeket ma is játsszanak a színházak. És papírra veti a Woyzeck tervét, vázlatait, ám a drámát már nem tudja befejezni. A tífusz végez vele.

A nyomtatásban csak 1879-ben megjelent Woyzeckből a sok-sok színházi előadás mellett tucatnyi filmfeldolgozás is született (köztük Szász Jánosé), Alban Berg operát (1921), Tom Waits és Robert Wilson különleges zenés művet alkotott a történetből (2000). Magyarországon 1963-ban az Ódry Színházon játszották először, az akkor negyedéves színinövendék Haumann Péter főszereplésével.

MIÉRT GYILKOL AZ EMBER?

Ebben a túlfeszített valóságban, bombák alatt, szakadékok között, képernyők előtt ül a kishajó: Woyzeck

1824-ben egy Woyzeck nevű lipcsei borbély megölte a feleségét. Féltékenységből gyilkolt. Woyzecket, a bűnöst kivégezték. Erről megjelent egy újságcikk. A szóbeszéd szerint Woyzeck, a gyilkos, zavarodott ember volt, aki nem volt tudatában tettének.

Ez a történet ihlette Georg Büchnert, aki négy különböző változatban, vázlatban készítette elő drámai művét, ami végül nem született meg. A megmaradt töredékek alkotják Büchner legendás, modern drámáját. Tehát „igaz történet alapján”, egy igaz történetet mesél el mindaz a több száz feldolgozás, amit Büchner foszlányai inspiráltak. A szöveg, a jelenetsorrend klippszerű vágásokból áll, látomásokból, költői párbeszédekből – ami pusztán kiindulópont, inspiráció minden alkotáshoz.

Az átlagember, a kisember, a kiszolgáltatott ember magányos története a *Woyzeck*. Mozaik egy örökérvényű világról, ahol minden nap eldöntjük, hogy ma nem, és estére megszegjük. Az ember hajótörésre van ítélve. Olyan törésre, ami – jól láthatóan – ma is szétfeszíti a világot. A szeretet és a szabadság nevében hittel, szenvedéllyel képesek vagyunk fegyvert fogni, háborúkat támogatni – elfogadni, hogy az ember ölhet. Ma robbanószerekkel kísérletezünk, fegyverekkel pózolunk, posztoljuk saját, kreált személyiségünket. Minden elénk van tolvá, nincsenek titkok, a kérdéseket feltették és megválaszolták már nekünk.

Ebben a túlfeszített valóságban, bombák alatt, szakadékok között, képernyők előtt ül a kishajó: Woyzeck. Szerelmet keresve, igazságot kutatva ragad fegyvert és gyilkol. Miért? Egy viccbe említett autövet-

ető sorstragédiája ez, aki a rádióból értesül arról, hogy az autópályán egy ámokfutó hajt szemben a forgalommal. Mire ő rácsodálkozik: egy? száz!

Lehet-e Woyzecket bűnösnek nevezni? Vagy az a világ bűnös, amelyik gyilkosokat szül? Ezeket a kérdéseket teszi fel a frissen alakult Sztalker Csoport a Nemzeti Színház fiatal művészeivel közösen.

VECSEI H. MIKLÓS

Vecsei H. Miklós, ifj. Vidnyánszky Attila

HULLÁMOK

Ifj. Vidnyánszky Attila rendező

A töredékes, rejtélyes *Woyzeck*et rengetegen feldolgozták már. A Sztalker Csoport miért fogott bele?

– A mi esetünkben vannak „küldetésszerű” anyagok, amikor azt érezzük, hogy ezt mindenképpen meg kell csinálnunk, mert mindenkihez szólni akarunk, vagy mert a társulatnak szüksége van rá. És vannak „szerelembe esések”, amik személyesebb, költőibb, lilább történetek, mint a *Woyzeck* is, amelyre inkább úgy tekintek, mint kísérletre. Hogy megértsük, mi van. Hogy érzékeljük *Woyzeck*et saját magunkban, hogy milyen kicsik vagyunk a világban.

Milyen ez a világ?

– Érezni valami fenyegető hangulatot, és csak remélni lehet, hogy nem tör ki világháború vagy valamiféle természeti katasztrófa. Viharok, háborúk azért vannak a közelünkben is. Ilyen körülmények között komolyan felvethető a kérdés, hogy mi a színház feladata. Mi, akik színházat csinálunk, úgy vagyunk ezzel, mint *Woyzeck* a maga világában: vergődünk „kishajóként”, és próbálunk hatással lenni azokra a hullámokra, amik dobálnak bennünket.

A háborút említi. Ön kárpátaljai, és Ukrajnában háború van.

– Volt osztálytársaim az utóbbi időkben arról beszélgetnek, kinek hány behívója jött már, ki vette át és vonult be. A Nemzeti Színház próbaterméből nézve távolinak tűnik, sőt, hihetetlen és elképzelhetetlen, hogy valakik éles háborús helyzetbe kerülhetnek, hogy ölniük kell. Pedig ez itt van tőlünk nem messze, s mindez az én barátaimmal, kortársaimmal történik, akiket magába ránt ez a rémisztő valóság. Az a kiszolgáltatottság, tehetetlenség, ami Büchner *Woyzeck*jének kijut – bár nem gondolunk rá –, ijesztően közel van hozzánk.

Büchner világa komor, sötét. Ilyen lesz majd a mi *Woyzeck*ünké is?

– A szöveg világa valóban „betonszerű”, de mi valahogy mást kutatunk ma benne. Egy szabadnak, békésnek, kellemesnek, színesnek, fogyaszthatónak hitt világban – hajlamosak vagyunk ilyennek gondolni a sajátunkat – születik meg valakiben a kétségbeesett gondolat: gyilkolni fog. Nem elemelni akarjuk a történetet, hanem ellenkezőleg: közel akarjuk érezni magunkhoz azt a világot, amiben ez megtörténhet. Egy szórakoztató paneldrámát készítünk.

MESTERLEGÉNY (egy asztal tetejéről prédikál) Miért van az ember? Miért van az ember? – bizony, bizony mondom néktek: miből élne a paraszt, a kádár a cipész vagy az orvos, ha Isten nem teremtette volna az embert? Miből élne a szabó, ha Isten nem ojtotta volna bele az emberbe a szeméremet, s miből élne a katona, ha az Úr nem ülteti belé az emberbe annak szükségét, hogy agyoncsapassa magát? Ezért hát ne kétségeskedjete – igen, igen, csupa kellemes és finom dolog, de minden csak hiúság a földön, még a pénz is enyésznet martaléka lesz. Végezetül, szeretett hallgatóim, pisáljunk keresztbe!

Bűnös vagy nem bűnös Woyzeck, aki gyilkol?

– Az előadás feladata, hogy elgondolkodjunk: az a világ, amiben élünk, lehet-e ránk ilyen hatással. Woyzeck ennek a végtelenségét mutatja. De kicsiben, hétköznapijainkban vajon hogyan hat ránk ez a képernyővel, plakátokkal, illúziókkal kitömött világ?

Ugyanazt a kérdést firtatja ez az előadásuk is, mint a *III. Richárd*. Az alapvetés ott így szól: Nem az a kérdés, hogy miért lesz ilyen gonosz az ember, hanem hogy milyen világ az, amelyben nem lehet más, csak gonosz...

– Így van, de a nézőpont más. Shakespeare királya játszik, kíváncsi, meddig mehet el abban a világban, amely ezt lehetővé teszi számára. Itt most a világ maga „III. Richárd”, amely Woyzecket körülveszi. Azt kutatjuk együtt, magunkban és majd a nézőkkel: milyen ma szürkéknek lenni.

KORNIA ISTVÁN

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Georg Büchner:

Woyzeck

A szövegek könyvet Kiss Csaba faksimile fordítása alapján Vecsei H. Miklós készítette.

Franz Woyzeck – NAGY MÁRK e. h. ■ Marie – BARTA ÁGNES ■ Ezreddobos – FEHÉR TIBOR ■ Doktor – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Professzor – BÖRÖNDI BENCE m. v. ■ Andres – HERCZEGH PÉTER e. h. ■ Kapitány – KOVÁCS TAMÁS e. h. ■ Gyerek – BENEDEK DÁNIEL e. h. ■ Altiszt – MÉSZÁROS MARTIN e. h. ■ Paula – SZABÓ NIKOLETT e. h. ■ Kikiáltó – BORDÁS ROLAND ■ Egyik – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Másik – SZÉP DOMÁN e. h.

Látványtervező: Vecsei Kinga Réta // Dramaturg: Vecsei H. Miklós // Zene: Mátyássy Szabolcs // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: április 11. – 20 óra • Kaszás Attila Terem

Iván a Rettenet (Radnóti Színház 2016)

„VAGYOK, KERESLEK”

A III. Richárd után újra a Nemzetiben dolgozik a fiatalokból álló Sztalker Csoport: új bemutatójuk a Woyzeck. Kik ők, mit csinálnak, mit akarnak és hogyan?

SZTALKER CSOPORT: Ifj. Vidnyánszky Attila és Vecsei H. Miklós közös előadásaira létrejött formáció, egyben „képzeletbeli társulat” is; gyűjtőhelye azoknak a fiatal alkotóknak, akik együtt kezdték a színházcsinálást, fórum olyan gondolkodóknak, akik egy irányban, közösen tervezik a jövőt.

NÉV: Andrej Tarkovszkij Sztalker című filmje előtt tisztelegve, az egy évtizedes múltra visszatekintő beregszászi Sztalker Fesztivál eszmeiségét továbbvívve, egy új világban hitet keresve döntöttünk a név mellett: Sztalker Csoport.

A SZTALKER JELENTÉSE: „a sztalkerek kevésbé ismert és nem ritkán veszélyes helyeket cserkésznek, kutatnak, az ilyen helyek ismerői és rajongói, és az ilyen utakon kísérek, vezetnek másokat...”

MELLETTÜNK: Büszkék vagyunk rá, hogy fővédnökünknek tudhatjuk Hegedűs D. Gézát, aki első előadásunk, az Athéni Timon főszereplője, így a csapatunk magja volt. Büszkék vagyunk, hogy a moszkvai Meyerhold Központ vezetője, Viktor Rzsakov kezét nyújtotta és segíti készülő munkáinkat; az ő látásmódja nagyban befolyásolja társulatunk épülését.

MIÉRT: A közös energiát szeretnénk megkötni, őrizni. Erőt éreztünk abban, hogy többen vagyunk, hogy ugyanabban hiszünk, utat keresünk, mert úgy érezzük, képesek lehetünk kutatni azokat a kérdéseket, amik túlmutathatnak a jelenünkön.

MIRŐL: „Hogy az istenek az egekben élnek, hogy a rabok a barlangokban szenvednek, ahogy a szenvedély felemel, a szerelem elpusztít, hogy mennyire nincs szükség jó emberre, hogy hazugság ural mindent, és ahogy az emberek a lakásaikban élnek, a gyerekek pedig – a menekülttáborokban, és ahogy visszatérnek a sivatagba, és ahogy elválnak a szeretteiktől, a színház mindenről képes beszélni” (Anatolij Vasziljev)

EDDIGI MUNKÁINK: Athéni Timon (Ódry Színpad 2015), Karnyóné (A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és az SZFE közös produkciója 2015), Liliomfi (Budaörsi Latinovits Színház 2015), Rómeó és Júlia (Kaposvári Egyetem Színházi intézet 2016), III Richárd (A Gyulai Várszínház és a Nemzeti Színház közös produkciója 2016), Iván a Rettenet (Radnóti Színház 2016), Kinek az ég alatt már senkije sincsen (Debreceni Csokonai Színház 2017), Ahogy Tetszik (Ódry Színpad 2017), Liliom (Moszkvai Meyerhold Központ 2017), Mondjad Atikám (Vígyszínház 2017), Félkegyelmű (Vígyszínház 2018).

Kinek az ég alatt már senkije sincsen (Debreceni Csokonai Színház 2017)

III. Richárd (A Gyulai Várszínház és a Nemzeti Színház közös produkciója 2016)

Liliom (Moszkvai Meyerhold Központ 2017)

SUFNI: a Sztalker Csoport feladatának tekinti, hogy generációnk más művészeti ágának képviselőit is megszólítsa. Ennek szellemében alakult meg a SUFNI, a Sztalker Csoport állandó bútor- és asztalosműhelye Bajtai Ádám faipari mérnök, valamint Debrei Nóra formatervező vezetésével.

SZTALKER SULI: heti rendszerességgel foglalkozunk hatvan 12-23 éves fiatallal Jerzy Grotowski, Mihail Csehov, valamint a Tudatos Jelenlét mestereinek szellemiségében.

POKET: olvasásnépszerűsítési projekt, amelynek keretében könyvautomatákat helyezünk el Budapest csomópontjain, amelyekből zsebméretű klasszikus és kortárs regényeket vásárolhat majd a közönség, a Sztalker Csoport saját kiadásában.

CSOPORT: Osváth Gábor produkciós menedzser, ifj. Vidnyánszky Attila és Vecsei H. Miklós alkotók, Kovács Adrián, Mátyássy Szabolcs zeneszerzők, Berecz István koreográfus, Vecsei Kinga Réta, Páter Sparrow látványtervezők...

ZÁRSZÓ: Nem a színpadon, sem telefonunkban, nem a mellettünk ülőben, sem a vászonnál ránk nézőben, csakis bennünk, saját magunkban lehetséges, hogy megszülessen a történet, meglegyen a mondanivaló. Ez csak emberben érintéstől érintésig, tekintetben szemtől szemig, ma, most születhet meg.

Mikecz Estillával a Cyránoban

„A katonazenekar élén álló tamburmajort megbámulják az emberek. Rangot ad neki a beosztása, hiszen ő vezeti az együttest, ő diktálja a ritmust, a zenei képzettség miatt feltételezhetjük azt is, hogy iskolázott, tanult ember. Mégis ő a primitív állat, ahogy beleköt Woyzeckbe, és ahogy Marie-t arra biztatja: „gyere, alapítsunk egy tamburmajor-tenyészetet”! Izgalmas ez! Szeretem megmutatni az ilyen negatív figurákat is!”

LÁTTATNI A LÁTHATATLANT IS

Fehér Tibor a szeretet szükségességéről, a fölösleges külsőségekről, a kockahasról és a bika mellkasáról

A *Woyzeck* című előadásban Fehér Tibor játssza a tamburmajort, akiért így lelkesedik Marie: „A mellkasa, mint egy bikáé és a szakála, akár az oroszlának”. De a színész nem növeszt szakállt a szerephez. Akkor sincs nagy orra, ha éppen Cyranóként lép színpadra. Azt mondja, a színész képes láttatni a láthatatlant is. Nem egy szörszál miatt lesz feltékeny *Woyzeck*, és Cyrano komplexusait sem feltétlenül egy nagyorrú színész tudja hitelesen megmutatni, hanem aki felismeri és vállalja saját személyiségének elfojtott vágyait. A *Részegek* előadásához sem kellett részegnek lennie ahhoz, hogy közvetíthesse a darab „fő meszidzsét”: „Ne fossatok!” Kicsit bővebben: merjetek élni, merjetek szeretni!

Miről álmodik mostanában?

– Ez valami pszichoanalízis lesz?!

A *Részegek* bemutatója előtt nyilatkozta valahol, hogy már álmában is abban a darabban él. Ezért kérdezem: hogy hat *Woyzeck*? Hol tart a tamburmajorról?

– Még nem álmodtam a tamburmajorról, de tényleg előfordul velem, különösen főpróbahéten, hogy tovább zakatol bennem, ami a színházban történik, és az álmomban is tovább élem a szerepet. De nem tulajdonítanék ennek különösebb jelentőséget. A rossz álmomból, de a jóból sem következik semmi. Nem álmodom meg, hogy sikeresek leszünk-e vagy sem. Azt hiszem, bárkivel előfordul, hogy éjjel sem szabadul mindattól, ami nappal foglalkoztatja.

Mióta foglalkoztatja a *Woyzeck*?

– Nagyjából amióta próbáljuk.

Előtte nem látta színházban? A filmeket sem nézte meg?

– Nem.

Attól tartott, hogy esetleg befolyásolná valamelyik feldolgozás?

– A fenét! Egyszerűen nem volt időm filmet nézni, vagy megkeresni a korábbi előadások felvételeit. De ismertem a történetet. Büchner, a szerző egy valóban megtörtént esetet dolgozott fel, bár csak részletek készültek el, és ezeket nem rendezte végleges formába. Annak idején a közvéleményt is foglalkoztatta ez az eset, és azóta is gyakran felvetődik a kérdés: mi hajszol valakit a bűnbe? Ki a felelős azért, ha eltorzul

Fehér Tibor

1988-ban született Mátészalkán. Nagyecsedén nőtt fel, Mátészalkán kezdte a középiskolát, és a nagykállói drámatagozatos gimnáziumban érettségizett. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen Gálffi László osztályába járt.

Végzés óta a Nemzeti Színház tagja. Játszott többek között a *Bánk Bán junior*, a *Berzsián és Dideki*, a *Jó estét nyár*, *jó estét szerelem*, a *Hazafit nekünk!*, a *Sirály*, az *Operett* és az *Ingyenélők*, a *Szesélyes nyár*, a *Boldogságlabirintus* című előadásokban. Látható volt a *Csak színház és más semmi* című tévésorozatban, és szinkronszínészként is dolgozik, az RTL Klubon a *Reggeli* egyik műsorvezetője.

Az idei évadban a *Cyrano*, a *Csongor és Tünde* főszerepe mellett látható az *Isten ostora*, a *Szentivánéji álom*, a *Részegek*, *Az úr komédiásai*, a *Pogánytánc* előadásokban, és a *Woyzeck*ben.

A 2015/16-os évad végén megkapta a társulat titkos szavazatai alapján a Sinkovits Imre-díjat és a Nemzeti Színház patinás elismerését, a Farkas-Ratkó gyűrűt. 2016 őszén egy szakmai zsűri döntése nyomán pedig a Junior Prima díjat vehette át.

a lélek, ha kizökken normális működési rendjéből a személyiség?! Az is nagy kérdés, hogy büntethető-e a betegsége miatt bűnöző ember?! Vagy inkább azt kellene megbüntetni, aki beteggé tette őt? Ezek miatt a megválaszolatlan kérdések miatt fontos ma is Woyzeck drámája, és ezért jelent komoly feladatot a színész számára ez a szerep.

Úgy érzem, sajnálja, hogy nem Woyzeck szerepét kapta?

– Hogyne sajnálnám... Nyilván Woyzeck személyisége a legizgalmasabb ebben a drámában. Minden zavartsága ellenére értelmezhető a féltékenysége és az a szörnyű gyilkosság is, amikor azt öli meg, akit szeret – a párját, a gyermeke anyját. De hozzá képest alakul az egész viszonyrendszer, hozzá igazodik a többi szerep is. A tamburmajor – vagy más fordításban ezredodobos – felfogható Woyzeck ellentétjeként. A megalázott, kihasznált tisztiszolgával szemben ott van ez a zenekar élén parádézó figura. Szerencsétlen Woyzecket, a kisembert állandóan kioktatja a kapitánya. Úgy parancsolgat a szolgájának a felettese, mintha csak ő gondolkodna, az ő szellemi fölényére lenne szükség ahhoz, hogy vezesse az ilyen egyszerű lényeket is, mint amilyenek Woyzecket tartja. A doktor sem különb a kapitánynál. Az orvos tudományos kísérletre hivatkozva bizonygatja Woyzeck primitívségét. Egyikük sem veszi észre, milyen elgondolkodtató szavai vannak ennek a közlegénynek, nem hallják meg, miről beszél. Viszont a katonazenekar élén álló tamburmajort megbámulják az emberek. Rangot ad neki a beosztása, hiszen ő vezeti az együttest, ő diktálja a ritmust, a zenei képzettség miatt feltételezhetjük azt is, hogy iskolázott, tanult ember, mégis ő a primitív állat, ahogy beleköt Woyzeckbe, és ahogy Marie-t arra biztatja: „gyere, alapítsunk egy tamburmajor-tenyészetet”! Izgalmas ez! Szerettem megmutatni az ilyen negatív figurákat is!

„Mellkasa, mint egy bikacé, és a szakálla, akár az oroszlának” – lelkesedik a tamburmajorért a darabban Marie is. De mit tesz ezért a megjelenésért a színész?

– Hogy olyan legyen a mellkasom, mint egy bikacé?!

Volt már arra példa, hogy egy filmszerepért addig edzett, míg kockahasa nem lett!

– Azt akarja mondani, hogy most meg már pocakos vagyok?!

Bocsánat! Félreértett...

– Semmi gond! Értem én a kérdést. Megpróbálok röviden válaszolni. A lényeg, hogy a film az egészen más, mint a színház. Ahhoz a filmsze-

„Az egyik este Csongor vagyok, a másik este Cyrano, a *Pogánytáncban* Gerry, az *Ügynök halálában* Bernard... Vagy az *Őrült Nők Ketrecében* – az Átriumban – egy homoszexuális lakájt alakítok. Nem tudok szakállt növeszteni azon a napon, amikor éppen itt a *Woyzecket* játsszuk. De azt hiszem, az a színész feladata, hogy láthatóvá tegye azt is, ami egyébként nem látható.”

rephoz olyan színészt kerestek, akinek kidolgozott a teste. Fontos volt a kockahas, de csak a felvételek idejéig. Jót is tett nekem az a rendszeres edzés! Igaz, egy jó filmszerepért most is bármit megtennék: lefogynék vagy meghíznék, kopaszra borotváztatnám a fejem vagy megnöveszteném a hajam és hosszú szakállam is lenne...

Woyzecktől azt kérdezi a kapitány, nem talált-e otthon szakállszórt, egy férfitől származó szőrszálát a tányérjában... Talán a tamburmajórét?! Ebből úgy tűnik, hogy szakállasnak kellene lennie.

– A többi színházi szerepem miatt sem növeszthetek most szakállt. Itt a Nemzeti Színházban is nagyon különböző figurákat alakítok, folyamatosan műsoron vannak a repertoárdarabok. Az egyik este Csongor vagyok, a másik este Cyrano, a *Pogánytáncban* Gerry, az *Ügynök halálában* Bernard... Vagy az *Őrült Nők Ketrecében* – az Átriumban – egy homoszexuális lakájt alakítok. Nem tudok szakállt növeszteni azon a napon, amikor éppen itt a *Woyzecket* játsszuk. De azt hiszem, az a színész feladata, hogy láthatóvá tegye azt is, ami egyébként nem látható.

De talán könnyebb feladat lenne Cyrano orrmonológiának előadása is, ha tényleg hosszú lenne az orra!

– A mi *Cyrano*-előadásunkban az elején csak egy maszkkal, egy álarc-al utalunk erre a bizonyos nagy orra. De Cyrónak nem az volt a legnagyobb baja, hogy csúnya, hanem a gátlásai miatt szenvedett. Nem volt képes vállalni önmagát, nem tudott őszintén beszélni, félt kimondani, hogy szeret. Attól tartott, hogy Roxane visszautasítja. A kudarcot nem bírta volna elviselni. A rendező, David Doiasvili azt mondta, akkor lehet ezt a szerepet hitelesen játszani, ha a színész megtalálja a

saját fóbiját. Azt kérdezte: mi az, ami engem zavar? Én mitől szenvedek? Elsősorban a saját komplexusaimmal kell megküzdennem.

Mitől szenved a legjobban?

– Ha nem szeretnek... Azt hiszem, attól szenvedek a legjobban, ha azt érzem, átnéznek rajtam, vagy viszonzatlan marad a szeretetem.

Erről beszél Laurenzként is a *Részegekben*, amikor megmondja, mit üzen az Úr, mi a „fő meszidzs”!

– Ez egy fantasztikus monológ. Zseniálisan megírta Viripajev: „Ahelyett hogy szeretnénk, nyűszítünk, hogy nincs szeretet, ahelyett hogy változnánk, arról győzködjük magunkat, hogy semmin se lehet változtatni...” Kegyetlenül, a részek öszinteségével, igaz, kicsit közönségesen vágja az emberek képébe, hogy milyen nagy baj, ha csak siránkozunk a szeretetlenség miatt, és magunk sem vagyunk képesek szeretni. Laurenznek elege van a sok önsajnálattól, nyavalygásból, és arra hivatkozva, hogy az Úr a részekeken keresztül üzen, ki meri mondani: „Senki se fosson be – ez a meszidzs. Nem szabad fosni – ez a fő meszidzs az Úrnak.” Merni kell élni. Merni kell szeretni...

A *Woyzeck*-bemutató a Sztalker Csoport és a Nemzeti Színház közös produkciója. Kőszínházi színészként nem irigyl azokat, akik régi barátokkal, egykori iskolatársakkal, hasonlóan gondolkodó fiatalokkal alakítanak művészeti csoportot?

– Nem azért lettem „kőszínházi színész”, mert én kizárólag ebben a szervezeti formában hiszek. Az sem biztos, hogy örökké „kőszínházi színész” leszek. Úgy alakult, hogy a Színmű után azonnal idekerültem a Nemzetibe. Az akkori igazgató, Alföldi Róbert meghívásának

Szarvas Józseffel a Csongor és Tündében

köszönhetően mindjárt megkaptam a címszerepet a *Bánk bán junior*-ban. Az volt a mélyvíz! De Vidnyánszky Attila is szerződést ajánlott, és sorra játszom a jobbnál jobb szerepeket. Szerencsére az itteni munkám mellett máshol is játszhatok, kiengednek más feladatokra is. Ennek köszönhetően sokféle szervezeti formát megismertem. Az is jó, ha állandó társulattal dolgozhat az ember, az is, ha vendégszerepre hívnak, vagy ha egy-egy projekt miatt jön össze a csapat, vagy mint most, egy független alkotóközösséghez csatlakozhatok. Hogy néhány példát is mondjak: sokfelé játszottuk, idén nyáron a Szegedi Szabadtéri Játékokon is fogjuk a *Hegedűs a háztetőn* című musicalt –, az Alföldi Róbert által rendezett *Hegedűs a háztetőn* című musicalt –, abban Fegyka vagyok. Vagy tavaly hívtak – és mehettem is – az újbudai B32 Galéria és Kultúrtér bemutatójára, a *Diszítók*ben én vagyok Praliné. Csikós Attila hat díszítőről írta ezt a darabot, Dolmány Attila megrendezte, és időnként most is játszuk. Tehát nincs jelentősége a szervezeti formának, csak az a lényeg, hogy mindenki, akinek bármilyen szerepe, feladata van egy előadásban, megtegyen mindent a közös munka sikeréért.

A *Woyzeck* első magyarországi bemutatói az Ódry Színpadon voltak, utána is inkább kisebb közösségekben, alternatív színházakban, alkalmi játszóhelyeken mutatták be. Ezek közül talán legemlékezetesebb a Stúdió K 1978-as bemutatója volt. Persze születtek kőszínházakban, állandó társulatokkal is emlékezetes *Woyzeck*-előadások, de a független csoportokra mindig is jellemző volt a műhelymunka, a hosszú ideig tartó próbafolyamat...

– Ezt irigylem is az alternatív csapatoktól, hogy hónapokig készülhetnek egy bemutatóra. Mi itt a Nemzeti Színházban mindössze négy hetet kaptunk a *Woyzeck* próbáira. De az idő rövidsége ellenére igazi szakmai műhely jöhetett létre. A szöveget gondozó Vecsey H. Miklóst és a rendezőt, ifj. Vidnyánszky Attilát – ők a Sztalker Csoport alapítói

– régóta foglalkoztatta ez a téma. Felkészülten érkeztek, tudták, mit akarnak, ugyanakkor lehetőséget adtak a színészeknek is a szabad ötletek, a próbák során alakuló helyzetek megmutatására. Ezért változott folyamatosan a szöveggönyv is. Persze az alapmű, a Büchner-dráma lehetőséget is adott erre a variálgatásra, hiszen a szerző nem kész művet hagyott hátra, nem rakta sorba a jeleneteket.

Ifj. Vidnyánszky Attilával – mint színésszel – játszottak már együtt.

De nem zavarja, hogy most rendezőként irányítja egy fiatalabb, eredetileg színészként végzett kolléga?

– Miért zavarna?! Sőt! Amikor a Színműn láttam Fehér Balázs Benő rendezésében a *Tajtékos napokat*, amit Boris Vian regénye alapján írt, rögtön azt mondtam neki, ha esetleg be kell ugrani valamelyik szerepbe, ne keressen senkit, számítson rám! A mai napig részese vagyok az előadásnak, ha tehetem. Benő színészosztályban végzett, viszont rendező is, ráadásul ő is fiatalabb nálam, akárcsak Attila. Az ifjabb Vidnyánszkyval sem találkoztunk a Színműn, én már végeztem, amikor ő kezdte, de ez nem érdekes. Láttam, mit csinálnak Hasival, Vecsey H. Miklóssal, a Sztalker Csoporttal, figyeltem korábbi rendezéseit, és itt a Nemzetiben is többször találkoztunk. A *Részegek*ben mindketten játszunk. Én kérdeztem meg tőle, hogy mikor kapok náluk valami szerepet, mert szívesen dolgoznék velük, és most adódott erre lehetőség.

A színészosztályokban végzett rendezőiről nem jutott még eszébe, hogy esetleg rendezhetne is?

– Talán fogok majd valamikor rendezni, de csak akkor, ha olyat szeretnék elmondani a közönségnek, amit színészként nem tudok. Egyelőre nem érzem, hogy lenne olyan mondanivalóm, amiről csak rendezőként beszélhetnék. Ilyenkor szokták megkérdezni azt is, hogy mikor lesz önálló estem. De erre is csak azt tudom mondani, hogy akkor, ha

Laurenzként a Részegekben

valami olyan gondolat foglalkoztat, amit feltétlenül szeretnék elmondani, és csak egy önálló esttel tudom megfogalmazni.

Tamburmajorként nem kell sokat beszélnie. Viszont Csongorként nem lehetett könnyű Vörösmarty veretes mondatait megtanulni!

– Csongornak sincs túl sok szövege, de annál több van Cyranónak. Szerencsére nem okoz gondot a szövegtanulás. Ha jó a próbafolyamat, akkor szinte tanulás nélkül, próba közben, magától értetődően megtanulom a szövegem. A *Cyrano* esetében az történt, hogy Kozma András dramaturggal, aki egyben a rendező munkatársa is volt, szinte újrarendeltük az eredeti Rostand-drámát. Ábrányi Emil ugyan zseniális műfordító volt, de egy rím kedvéért olykor-olykor elveszett a tartalom, a mondanivaló, de legalábbis más értelmet kapott. A rendező, a grúz David Doiasvili is szólt, ha úgy érezte, valami értelemzavaró kifejezés kerülhetett a magyar szövegbe, mert nem jól reagálunk. Ilyenkor természetesen megnéztük, mi van az eredeti műben, azt hogyan fordították grúzra, és mit értünk mi, magyarok egy kifejezésen, mit jelentett az a szó száz éve és mit jelent most. Mindent közösen beszéltünk meg. Sőt, van olyan vers is az előadásban, amit én írtam meg magamnak.

Egy költővel beszélgetek?! Ír verseket?!

– Írtam! Emlékszem, édesanyám laminálta is az egyik versemet, melyet névnapjára írtam. Nagyon meghatódott, könnyezett is, pedig egyszerű kis versike volt. Elsősorban kamaszkoromban ontottam a verseket. Olyankor egyébként is szétfeszítik az embert a nagy érzelmek, a világ-megváltó gondolatok. De most már nem írok verseket.

Miért hagyta abba? Nincsenek nagy érzelmek?!

– Hogyné lennének nagy érzelmek! De rá kellett jönnöm, hogy nálam sokkal jobb költők megírták már mindazt, amivel én is küzdök, ami engem is foglalkoztat. Ha nem tudok jobbat, akkor meg miért is írnék?

Lysander a Szentivánéji álomban

Például mivel küzd?

– Például a szeretettel! Írhatok én bármit, teleírhatok egy könyvet is az én nagy érzéseimmel és gondolataimmal a szeretetről, a szerelemről, de annak semmi értelme. Viszont ha kinyitom a Szabó Lőrinc-kötetet, és elolvasom a *Semmiért egészen* című verset, akkor mindent elmondtam...

Meglehetősen önző álláspont: „...ha szeretsz, életed legyen öngyilkosság vagy majdnem az...”

– Persze. Első olvasatra gondolhatnánk, hogy menjen a francba Szabó Lőrinc, hisz lehet, hogy ennek az elvárásnak a megfogalmazása önzésnek látszik, de ha szeretünk valakit vagy valamit, akkor csak így szabad. Feltétlenül. Teljes odaadással. Semmiért egészen...

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Várvedők, Törökök, Asszonyok, Szolgálók, Udvarhölgyek, Udvaroncok, Hárem-hölgyek: Bari Ildikó, Barka Dávid, Bolgovics Gergely, Csabai József Márk, Dajka Ilka, Fekete Bence, Gál Nóra, Gömöri Éva, Husvét Dorina Emerika, István Barbara, Juhász Bence Zsombor, Kerepesi Zoltán, Kiss Sarolta, Kovács Gábor Norbert, Kucsera Réka, Molnár Sarolta, Orbán Amanda, Palágyi Fruzsina, Paput Júlia, Payer Dóra, Rencz Norbert, Rideg Tibor, Sánta Gergő András, Simon Lilla, Szevérenyi Barnabás, Tapolczai-Zsuráfszky Lilla, Tomory Kinga, Tompa Attila, Wallinger Ágnes, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes tagjai

Gárdonyi Géza:

Egri csillagok

a Nemzeti Színház és
a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös produkciója

Dobó István – HORVÁTH LAJOS OTTÓ
Bornemissza Gergely – BERETTYÁN NÁNDOR
Mekcsey István – BERETTYÁN SÁNDOR
Bálint – SZALMA TAMÁS m. v.
Szelejmán szultán – BODROGI GYULA
Cecey Péter – VARGA JÓZSEF
Cecey Éva – BARTA ÁGNES
Jumurdzsák – SCHNELL ÁDÁM
Tulipán, György barát, Német tüzértiszt – OLT TAMÁS
Izabella királyné, Baloghné – SÖPTEI ANDREA
Pinke bácsi – RUBOLD ÖDÖN
Sárközi – RÁCZ JÓZSEF
Hegedűs hadnagy, Hajván, Fogoly, Müezzín – BORDÁS ROLAND
Varsányi Imre, Szolga – HERCZEGH PÉTER e. h.
Bálint pap, Márton pap, Janicsár – SZÉP DOMÁN e. h.
Tinódi Lantos Sebestyén – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ
Ali bég – CSURKA LÁSZLÓ m. v.
Bolyky Tamás – TÓTH KÁROLY m. v.
Török Jancsi, Papagáj – MÉSZÁROS MARTIN e. h.
Magda, Gyászoló anya – KATONA KINGA

Gergő, Bornemissza Jancsika – BALOGH ATTILA ANDRÁS / CSILLIK ÁKOS LEVENTE
Vicuska MOSOLYGÓ MÍRA / NOVÁK ZSUZSANNA, továbbá: Szabó Roland, Horváth Mátyás, Palotai Gergő, Liebhauser Artúr, Cserei Hunor, Niedermüller Ádám, Fekete Ilona, Szabó Blanka, Haszon Ákos, Herédi Mátyás, Tóth Zsombor, Berki Kevin, Gerzson Boróka, Fogarasi Márk Botond

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Dramaturg: Szász Zsolt // Táncos szereplők jelmezei: Zs. Vincze Zsuzsa // Tánczenei szerkesztő: Papp István Gázsa, Szabó Dániel, D. Tóth Sándor // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Sógó: Gróf Kati // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Táncdramaturg–koreográfus: Zs. Vincze Zsuzsa // Társrendező – Koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Gárdonyi Géza regényét,
valamint Zalán Tibor művét felhasználva rendezte:
VIDNYÁNSZKY ATTILA

PREMIER: 2018. március 9. • Nagyszínpad

fotó: Eöri Szabó Zsolt

A Magyar Nemzeti Táncgyűttes táncosai: VALACH GÁBOR, CSICSMAN DÁNIEL, TAKÁCS GÁBOR JÁNOS, BENEDEK ATTILA, JUHÁSZ SÁNDOR, HAJDÚ FLÓRIÁN, TÓKOS ATTILA, TÓTH MELÁNIA, RAB EDINA, OLTÁRCZY MÁRIA ANNA, GYURKA GERGELY, BORDÁS BARNABÁS, EREDICS-FEKETE ZSUZSANNA és további táncosok, valamint a Magyar Nemzeti Táncgyűttes zenekara: Papp István Gázsa, Szabó Dániel, Takács Ádám, Csávás Attila, D. Tóth Sándor, Papp Endre, Liber Róbert

EGRI CSILLAGOK

Most, hogy már az utolsó harmadába fordult a színházi szezon, és e rovat szerzői előadásról-előadásra nézik-figyelik a repertoár alakulását, ráadásul Vidnyánszky Attila újabb öt éves megbízatást kapott a Nemzeti Színház vezetésére, az *Egri csillagok* bemutatója kapcsán talán érdemes megkérdezni: miféle teátrumot akar csinálni ez az ember? Hogy jelenik meg a bemutatott darabokban – ha egyáltalán – bármiféle olyan koncepció, ami a dél-pesti eklektikus épület kínálatát valahogy kiemeli a színházak sorából, vagy legalábbis mássá teszi az előadásait, mint amilyen az egyébként sok jó és kevésbé jó budapesti és vidéki társulaté.

Emlékszünk jól, Vidnyánszky részévé vált a kultúrharcnak, amikor öt évvel ezelőtt megkapta a kinevezését. Még külügyesként, külföldi tárgyalásokon is a fejemre olvasták, „hogy a diktatórikus kulturális politika” milyen csúnyán bánt el az előző direktorral, csak azért, hogy egy – emlékszem a szóra, németül hangozott el – „völkisch”, vagyis népi – bár a németben e szónak erősen szélsőséges jelentéstartalma van – rendezőt nevezzen ki a Nemzeti Színház élére.

Ilyen helyzetben a legjobb, ha az ember valahogy igyekszik a személyes tapasztalataira támaszkodni, mivel a hivatalos magyarázatokkal nehéz hitelesen érvelni egy szűk körű beszélgetésben. Ezért – miután persze elmondtam, hogy nem leváltották, hanem lejárt elődjének szerződése – felidéztem a beregszászi színház általam látott előadásait a 90-es évekből, s ezek közül is talán a legemlékezetesebbet, Samuel Beckett *Godot-ra várva* című darabját. A hiábavalóságnak, a reménytelenségnek ez a szívbe markoló ábrázolása olyan mély valóságismerettel szólt a kárpátaljai viszonyokról, s tette ezt a korszerű színházi gesztusok virtuóz alkalmazásával, hogy ennek fényében nehéz lett volna elhinni, hogy Vidnyánszky Attila személyében egy népi-konzervatív buldózer akarná lerombolni a korszerű színjátszás bástyáját. Nem hiszem persze, hogy tárgyalópartnereimet meggyőztem volna, de megalapozottnak tűnő lelkesedésem láttán talán meginogtak kicsit a rögeszméik, és egy pillanatra elhitték: a világ komplikáltabb annál, semmint hogy egy ellenség-barát felismerő rendszerrel vagy nehéztűzértséggel löjünk, vagy nyájasan hízelegjünk.

A *Godot* óta sok év telt el, s az igazgató-rendező is már öt éve igyekszik úgy hangolni a repertoárt, hogy a nézőnek az egyes előadások által is, de az egész műsorra tekintve kü-

Pröhle Gergely

„...nem infantilizálja a nemzeti sorskérdéseket, a nagy erkölcsi dilemmákat, hanem olyan természetességgel fogalmazza meg az állandó gyermeki „miért”-eket, hogy a felnőttek válasza is szükségképp sokkal tisztábban, világosabban hangozhat el.”

Leegyszerűsítés nélkül

lönösképp legyen valami fogalma arról, hogy mit is gondoljon a nemzeti kultúráról, öntudatról, esendőségről, erkölcsi kérdésekről. Nem kétséges: az *Egri csillagok* szinte olyan, mint egy nemzeti eposz. Az általánosan ismert kultúrkincs része, az ötven évvel ezelőtt készült filmadaptáció által pedig már-már közhelyes elemekkel. A szintén Vidnyánszky által rendezett „alagsori” alternatív *Bánk bán* után, amelynek szomorú diagnózisa szerint korunk hőse Biberach, a lézengő ritte, most a nagyszínpadon egy látványos, olykor esztirádiba hajló *Egri csillagok* látható hősiességről, hazaszeretetről, szerelmi hűségről. A táncos tömegjelenetek – túlzásai és mesterkéltége ellenére is – impozáns sorozata nem nyomja el azokat a finom jelzéseket, amelyek javarészt a gyerekszereplőktől jönnek, akik a felnőttek gyakran leegyszerűsítő szemléletét okosan megkérdőjelezzik. Mi, akik gyerekeket nevelünk, tudjuk, hogy gyakran az ő kérdéseik a legnehezebben megválaszolhatóak. Gárdonyi Géza fejében állítólag a fiával az egi várban sétálva született meg a regény gondo-

lata, s ez az a momentum, ami az alpművet és a színdarabot a leginkább összeköti: nem infantilizálja a nemzeti sorskérdéseket, a nagy erkölcsi dilemmákat, hanem olyan természetességgel fogalmazza meg az állandó gyermeki „miért”-eket, hogy a felnőttek válasza is szükségképp sokkal tisztábban, világosabban hangozhat el.

Az *Egri csillagok* előadásából is kiderül, hogy Vidnyánszky remekül szövi a színpadon is egy nagyregény történetének szinte valamennyi szálát, és mestere a látványnak, a hatásos térhasználatnak, a színészvezetésnek. Ám e technikai varázslatok mögött sem tűnik el az a gondolkodó, gyakran önmagát is meggyőzni akaró, vagy épp a kételyt, s annak természetességét felmutatni kívánó szemlélet, ami annak idején a *Godot*-előadást is emlékeztetéssé tette, és ami jelenünk leegyszerűsítésekre hajlamos világában a Nemzeti Színházat a közös gondolkodás műhelyévé avathatja.

a szerző a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója

„...mint német, én azt tanultam – és nagyon keményen megtanultam! –, hogy vége annak az időnek, amikor tisztán és kizárólag nemzeti alapon igazságot lehet találni és mutatni.”

Wilhelm Droste

Iskola a mélyben

Különleges hangulat a Nemzeti Színházban: az *Egri csillagok* ősbemutatója. Inkább egyfajta népnépzés, mint színházi esemény. Generációk csodálatos keveréke az előcsarnokban. Rengeteg igen idős nő és férfi, nagypapa, nagymama, vidáman keveredve velük sok fiatal és kicsi gyerek. Most még jobban, mint általában, kilógtam itt a magyar tömegből. A német kém leselkedik a magyar végvárban.

Rainer Maria Rilke volt egyszer pár napig Budapesten, 1896-ban, a millenniumi ünnepségek évében. Nagyon irritálta őt akkor a szerrinte túlzó lelkesedés a magyar korona körül. Gyanús volt neki ez a végtelen erős, nemzeti büszkeség. Évekkel később írt egy verset erről az élményről. Csodálattal és kis irigységgel, hogy egy egész nemzet lelkesen egyesülhet egy ilyen szimbólumban. Emlékezetében teljesen átfordult az eredeti élmény. A hontalan (kozopolita) német költő soha nem nyugvó honvágya van ebben a versben. Hasonlóan ketté feszítve éreztem én is magamat ezen az estén: otthon lévőnek választott magyar házámban, ahol már harminc éve élek – és még-

is örökre idegennek, mert nyilván betörtem (Dévénynél) egy másik világba.

Jólesett a hangulat, valami nagyon pozitív várakozás sugárzott mindenki arcán, mint egy régen várt focimeccs előtt. Most végre sikerült valami. A magyar csapat bekerült a döntőbe, és a tömeg már most tudja, megtörténik a csoda, kivételesen győzni fog ezen az estén a magyar, akármilyen kicsi az esélye. Bayern München – Budapest Honvéd 0:1! Ilyen esetben általában nagyon drukkolok a magyar csapatnak. Örültem itt is az uralkodó örömnak, de nem voltam annak a szerves része. Bár lelkileg magyar lettem sok évvel ezelőtt, talán, mert le akartam rázni a sebe-sült, önmegszűnő német identitásomat, azért maradtam és maradok mindörökre mégis egy német magyar. És mint német, én azt tanultam – és nagyon keményen megtanultam! –, hogy vége annak az időnek, amikor tisztán és kizárólag nemzeti alapon igazságot lehet találni és mutatni. Mint magyar is úgy érzem, hogy igazi hazafi csak akkor lehetek, ha szeretem azzal együtt az egész világot. Külön-külön már nem lehet.

Jónak tartom, hogy Vidnyánszky Attila rendezése rengeteg gyerek-ajtót nyit Gárdonyi világába, a színpad előterében, a zenekari árokban berendezett „iskolának” mégse tudtam igazán örülni. Nekem túl simán uralkodott itt egyfajta didaktika, ami nyilván kötve volt a 16. századi csataeseményekhez, de aktuális üzeneteket is küldött a közönséghez. Az ilyesmi veszélyes, mert itt kezdődik az igazi iskola: minden időnek más a feladata, az igazság változik a történelemben. Ami tegnap bátor volt, az ma lehet gyáva és fordítva. Az embernek újra és újra rá kell jönnie, hol találhatja az igazi utat. A darab végén, egy kisfiú

büszkén bevallja, hogy félt, de most már nem fél. És akkor a kicsi kapja a felnőtt tanácsot, hogy soha nem szabad félni, mintha az lenne az örök igazság tegnap, ma és holnap. A mai világban pedig talán pont az a legnagyobb emberi feladat, hogy komolyan vesszük a félelmünket, okosan dolgozunk mindannyian azon, hogy kevesebbet kelljen félnünk egymástól és a globális veszélyektől. Okosan félni kifejezetten bátor dolog lehet.

Amikor a regény született, 1900 körül, már nagyon más volt a magyar nemzeti feladat, mint az egri ostromkor, és most, 2018-ban még sokkal bonyolultabb rájönni, hol vannak a tisztességes utak. A boldogság már régóta nem lehet csupán nemzeti ügy.

A tánc nagyon gazdagította az estét. Szép mozdulatokkal láthatóvá vált az életnek a szépsége, a török és a magyar oldalon egyaránt. Kellott ez a lélegzetnyi szünet a sok harcok kiabálásban, hogy maradjon világos: az az egész harc küzdelem az életért. Pont a tánc hozta vissza az epikai nyugalmat és bőséget a regényből, amit nyilván egy háromórás drámához húzni, sűríteni és egyszerűsíteni kell.

A szomszédos gyerekeken felfedeztem, hogy azért működött az este. Valami tündökölt a szemükben végig, kibírták a hosszú estét, és gazdagabban térhettek haza. A lelkes taps mutatta, ez a magyar belügy tovább működik minden generációban. Csak a külső szem marad szkeptikus.

Vannak könyvek a világirodalomban – a legszebbek tartoznak ezek közé –, amelyek csak akkor működnek, ha teljes azonosulással nyúlunk hozzájuk. Ha sikerül beléjük vetnünk magunkat, akkor úszunk bennük, mint a halak. Felfedezhetünk egy csodálatos világot, bekerülhetünk a titok mélyébe, ha viszont ez nem sikerül, akkor úgy nézünk ki, mint a partra vetett hal, életképtelenül, mint valami vízi szörny. Aki Goethét olvas és a *Werther* regényében nem tud se Werther lenni, se Lotte, az kívül marad a szerelmen. Nem jut be a szenvedély iskolájába, idegesítő marad sok minden, ami más embernek fontos és szent.

Számomra világos lett az estén, Dobó István és Bornemissza Gergely valószínűleg én már nem lehetek, Werther pedig maradok mindhalálig.

*a szerző irodalomtörténész, író, műfordító,
az ELTE oktatója*

A map of Europe and the Middle East, with country names in Hungarian. Each country has a progress bar below its name, consisting of a series of white squares, some of which are filled with red. The countries shown are: NORVÉGIA, SVÉDORSZÁG, ESZTORSZÁG, LETTORSZÁG, LITVANIA, DÁNIA, LENGYELORSZÁG, NÉMETORSZÁG, BELGIUM, UKRAJNA, AUSZTRIA, MAGYARORSZÁG, MOLDOVA, FRANCIAORSZÁG, SVÁJC, SZLOVÉNIA, ROMÁNIA, HÓRVÁTOR SZÁG, SZERBIA, OLASZORSZÁG, BULGÁRIA, GRÜZIA, SPANYOLOR SZÁG, MACEDONIA, GÖRÖGORSZÁG, TÖRÖKORSZÁG, TUNÉZIA, LIBANON, and IRAK. In the top left corner, there is a red circle and the text 'V. MITEM'. In the top right corner, there is a photo of a woman with large white wings, wearing a crown and holding a laurel wreath.

BELGIUM TONEELHUIS ANTWERPEN ÉSZTORSZÁG VÁROSI SZÍNHÁZ TALLIN R.A.A.
 ALI CHAHROUR TÁRSULATA BEJRÚT MAGYARORSZÁG NEMZETI SZÍNHÁZ BUDAPEST
 AN DER RUHR THEATER AN DER RUHR MÜLHEIM AN DER RUHR COMPANIA SINCA
 EUROPA MILÁNÓ OROSZORSZÁG ALEKSZANDRINSZKIJ SZÍNHÁZ SZENTPÉTERVÁR
 SZENTPÉTERVÁR JÚLIUS EGYÜTTES MEJERHOLD KÖZPONT MOSZKVA ROMÁNIA TAMÁS
 SZERBIA ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ ÚJVIDÉK SZLOVÉNIA SZLOVÉN NEMZETI SZÍNHÁZ VÁ
 VOSZKRESZINYJA TYEATR LVOV BELGIUM TONEELHUIS ANTWERPEN ÉSZTORSZÁ
 NEMZETI SZÍNHÁZ ZÁGRÁB LIBANON ALI CHAHROUR TÁRSULATA BEJRÚT MAGYARO
 COLLECTIVE MA'LOUBA MÜLHEIM AN DER RUHR THEATER AN DER RUHR MÜL
 PICCOLO TEATRO DI MILANO – TEATRO D'EUROPA MILÁNÓ OROSZORSZÁG ALEKS
 VOSZTONOGOV NAGY DRÁMAI SZÍNHÁZ SZENTPÉTERVÁR JÚLIUS EGYÜTTES MEJE
 TOMCSA SÁNDOR SZÍNHÁZ SZÉKELYUDVARHELY SZERBIA ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ ÚJVI
 TUNÉZIAI NEMZETI SZÍNHÁZ TUNISZ UKRAJNA VOSZKRESZINYJA TYEATR LVOV BEL
 SZÍNHÁZ TALLIN HORVÁTORSZÁG HORVÁT NEMZETI SZÍNHÁZ ZÁGRÁB LIBANON AL
 ÉMETORSZÁG BERLINER ENSEMBLE BERLIN COLLECTIVE MA'LOUBA MÜLHEIM AN
 HAMMERSPIELE LIPCSE OLASZORSZÁG PICCOLO TEATRO DI MILANO – TEATRO D
 VOSZTANGOV ÁLLAMI SZÍNHÁZ MOSZKVA VOSZTONOGOV NAGY DRÁMAI SZÍNHÁZ
 TAMÁSI ÁRON SZÍNHÁZ SEPSISZENTGYÖRGY TOMCSA SÁNDOR SZÍNHÁZ SZÉKELYU
 SZÍNHÁZ VÁROSI SZÍNHÁZ LJUBJANA TUNÉZIA TUNÉZIAI NEMZETI SZÍNHÁZ TUNIS

MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

	2014	2015	2016	2017	2018
Ausztria					
Belgium					
Bulgária					
Dánia					
Dél-Korea					
Észtország					
Franciaország					
Görögország					
Grúzia					
Horvátország					
Irak					
Kína					
Lengyelország					
Lettország					
Libanon					
Litvánia					

	2014	2015	2016	2017	2018
Macedónia					
Magyarország					
Moldova					
Németország					
Norvégia					
Olaszország					
Oroszország					
Románia					
Spanyolország					
Svájc					
Svédország					
Szerbia					
Szlovénia					
Törökország					
Tunézia					
Ukrajna					

2018. ÁPRILIS 10–29.

3 színpad | 20 nap | 14 ország | 23 társulat | 31 előadás

.M. SZÍNHÁZ TALLIN HORVÁTORSZÁG HORVÁT NEMZETI SZÍNHÁZ ZÁGRÁB LIBANON
T NÉMETORSZÁG BERLINER ENSEMBLE BERLIN COLLECTIVE MA'LOUBA MÜLHEIM
RA KAMMERSPIELE LIPCSE OLASZORSZÁG PICCOLO TEATRO DI MILANO – TEATR
R VAHTANGOV ÁLLAMI SZÍNHÁZ MOSZKVA TOVSZTONOGOV NAGY DRÁMAI SZÍNHÁZ
SI ÁRON SZÍNHÁZ SEPSISZENTGYÖRGY TOMCSA SÁNDOR SZÍNHÁZ SZÉKELYUDVARHELY
ROSI SZÍNHÁZ LJUBJANA TUNÉZIA TUNÉZIAI NEMZETI SZÍNHÁZ TUNISZ UKRAJNA
G VÁROSI SZÍNHÁZ TALLIN R.A.A.A.M. SZÍNHÁZ TALLIN HORVÁTORSZÁG HORVÁT
ORSZÁG NEMZETI SZÍNHÁZ BUDAPEST NÉMETORSZÁG BERLINER ENSEMBLE BERLIN
HEIM AN DER RUHR COMPANIA SINCARA KAMMERSPIELE LIPCSE OLASZORSZÁG
SZANDRINSZKI SZÍNHÁZ SZENTPÉTERVÁR VAHTANGOV ÁLLAMI SZÍNHÁZ MOSZKVA
R HOLD KÖZPONT MOSZKVA ROMÁNIA TAMÁSI ÁRON SZÍNHÁZ SEPSISZENTGYÖRGY
DÉK SZLOVÉNIA SZLOVÉN NEMZETI SZÍNHÁZ VÁROSI SZÍNHÁZ LJUBJANA TUNÉZIA
LGHIUM TONEELHUIS ANTWERPEN ÉSZTORSZÁG VÁROSI SZÍNHÁZ TALLIN R.A.A.A.M.
LI CHAHROUR TÁRSULATA BEJRÚT MAGYARORSZÁG NEMZETI SZÍNHÁZ BUDAPEST
N DER RUHR THEATER AN DER RUHR MÜLHEIM AN DER RUHR COMPANIA SINCARA
D'EUROPA MILÁNÓ OROSZORSZÁG ALEKSZANDRINSZKI SZÍNHÁZ SZENTPÉTERVÁR
Z SZENTPÉTERVÁR JÚLIUS EGYÜTTES MEJERHOLD KÖZPONT MOSZKVA ROMÁNIA
UDVARHELY SZERBIA ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ ÚJVIDÉK SZLOVÉNIA SZLOVÉN NEMZETI
SZ UKRAJNA VOSKRESZINYJA TYEATR LVOV BELGIUM TONEELHUIS ANTWERPEN

PINOKKIÓ MI VAGYUNK

Antonio Latella rendező a kivégzett fabáburól, a kiadói happy endről, a színházi megosztottságról és a sokszínűségről

Mozgalmas látvány- és hangvilágot teremt a Collodi-mese új értelmezésében az olasz színházi élet nemzetközi híré alkotója. Antonio Latella rendező-drámaíró a MITEM-en látható Pinokkió felnőtteknek szóló előadását a milánói Piccolo Teatróban vitte színre az emberi létezés fájdalmakkal, megpróbáltatásokkal, felfedezésekkel teli útjának metaforájaként.

Miért érezte szükségesnek, hogy Collodi univerzális meséjéből felnőtteknek szóló előadást készítsen a saját adaptációjában?

– A gyerekkönyvek lapjairól, a Walt Disney mesefilmből, a televíziós és filmes feldolgozásokból ismert *Pinokkió* teljesen eltér az eredeti műtől. Collodi az olasz nép önálló nemzetté válását követő évtizedben mondhatni népművelő szándékkal alkotta meg az életre kelt fabábu alakját, belesűrítve az emberi lét, a felnőtté válás keserű tapasztalatait az önállósodásról, a felelősségvállalásról. Az első, folytatásokban megjelent változatban Pinokkiót kivégzik a bűnei miatt. Az 1883-as regényben Collodi a kiadó kérésére változtatta meg a történet kimenetelét happy endre, és ez így került be a köztudatba. Most engem elsődlegesen a valóság és az illúzió kapcsolata foglalkoztatott ebben az örök érvényű mesében. Lázadó teremtmények, összezavarodott lelkek vagyunk mindannyian az élet sodrásában. Keressük a helyünket, és folyamatosan beleütközünk abba, hogy a világ másmilyen, mint amilyennek elképzeltük.

Pinokkió kit testesít meg valójában?

– Bármelyikünk közös pontokat találhat Pinokkióval. A felnőttek hazugsága egyfajta vezérvonala a mi előadásunknak. Az első hazugság *Pinokkió* alkotójától, Dzseppettótól származik, aki életet akar lehelni egy fabábúba, hogy a világ a csodájára járjon. Pinokkió a felnőttek hazugságai által válik „képzett” hazudozóvá. Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy Pinokkió orra akkor nő meg mindig, amikor hazudik, holott az éhség növeli az orrát. A világra, az ételekre, a kapcsolatokra éhes, enni, inni, mulatni, csavarogni akar. A másik fontos téma, amit az előadás hangsúlyoz, az apa-fiú kapcsolat. Pinokkió utazása során a valóság és a fantázia birodalmában találkozik jó néhány „apafigurával”: a tűznyelől, a cirkuszigazgatóval, a bíróval, akik mind fordítanak a sorsán. A realista és a mesészerű jelleget egybetartva arra törekedtünk Giuseppe Stellato díszlettervezővel és Graziella Pepe jelmeztervezővel, hogy a színház csodálatos színlelt valóságában az emberré válás folyamatáról beszéljünk.

Antonio Latella, Federico Bellini, Linda Dalisi

Pinokkió

Piccolo Teatro – Teatro d'Europa, Milánó, Olaszország

Rendező: ANTONIO LATELLA

mikor? hol?

2018. április 22. – 19 óra • Nagyszínpad

olasz nyelven magyar és angol felirattal / 14 éven felülieknek ajánljuk

Antonio Latella

Rendező, drámaíró, színész. Nápoly közelében született 1967-ben egy munkáscsaládban. Tizenhét évesen otthagyta az iskolát, és a torinói Teatro Stabileben, majd a világhírű Vittorio Gassman által alapított Bottega Teatrale iskolájában tanult. 22 évesen kezdett játszani az 1980-as évek Olaszországának olyan meghatározó rendezőinél, mint Pippo Di Marca, Luca Ronconi, Massimo Castri vagy Tito Piscitelli. 1997-ben rendezte első eladását (Marguerite Duras: *Agatha*). Ettől fogva saját projekteire koncentrált, színre vitte többek között Jean Genet, Christopher Marlowe, Samuel Beckett darabjait. Az *Othello* (1999), a *Macbeth* (2000), a *Rómeó és Júlia* (2000) és a *Hamlet* (2001) interpretációiért 2001-ben, a tizenhat órás *Santa Estasi – Atridi: otto ritratti di famiglia* rendezéséért 2016-ban kapta meg az egyik legrangosabb olasz színházi elismerést, az Übü-díjat. 2011-ben Stabilemobile néven alapította meg saját társulatát. Az olasz színházi élet egyik kulcsfigurájaként tartják számon. 2017 és 2020 között ő vezeti a Velencei Biennale színházi fesztiválját.

Színész, rendező, társulatalapító minőségében hogyan látja az olasz színházat? Megfogalmazható az egyedisége, mint ahogyan beszélünk orosz, román, német színházról?

– Az olasz színház alapvetően színész-, látvány- és mozgásközpontú, aminek a hagyományai nagyon messzire, egészen Goldoni koráig nyúlnak vissza. A nagy komikusok által alapított magántársulatok határozták meg jó ideig az olasz színházi élet arculatát. Az 1940-es évektől történt egy robbanás a ma már klasszikusnak számító nagy rendezőegyeniségek térhódításával. Luchino Visconti, Paolo Grassi, Giorgio Strehler, Massimo Castri, Luca Ronconi személyében olyan alkotók léptek színre, akik Európa színházi térképén a rendezői-szerzői színházat fejlesztették a legmagasabb szintre. Mint sok minden másban, úgy színházi téren is rendkívül megosztott Olaszország a hagyományörzés és a modernség, a szélesebb közönséget kiszolgáló úgynevezett népszínház és a formabontó esztétikai, nyelvi, tartalmi, vizuális kísérletező jelleg között. Manapság egyre több az olyan kis létszámú mobil társulat, mint amilyen az általam alapított Stabilemobile is, amely egy-egy produkciót államilag fenntartott színházakkal koprodukcióban kivitelez, majd utazó társulatként befogadó játszóhelyen mutat be.

2017-ben kinevezték a Velencei Biennale színházi részlegének az élére. Milyen elvek, értékek szerint szervezi igazgatóként a fesztivált?

– Manapság jelentős törésvonal tapasztalható a színházi szcénában a korábbi nemzedékek és az újak között, éppen ezért a Biennale Teatro elkötelezte magát olyan fiatal alkotók munkáinak bemutatására, akik másképpen nem jutnának lehetőségekhez. Első körben pályakezdő olasz rendezők számára írtunk ki pénzjutalommal járó pályázatot. A 2020-ig szóló igazgatói megbízatásom első évében a rendezők, azon belül is női rendezők álltak a színházi találkozó fókuszában. Idén a színészekkel folytatódik a tematikus sorozat. Tavaly elsősorban olyan alkotásokat hívtunk meg, amelyek a beszélt nyelvvel kísérleteznek. Ezek közé tartozik a krakkói Majja Kelczewska rendezése, aki Elfriede Jelinek *The Rage* című darabját állította színpadra a Charlie Hebdo munkatársai elleni merényletről. A Biennale College műhelyében hét performansz jellegű előadás is született, amelyeket a 20. század második felének rejtélyes körülmények között vagy tragikusan elhunyt nőalakjainak a sorsa ihletett.

Ön szerint mitől lehet izgalmas, egyedi egy színházi fesztivál? Milyen értéket képvisel a palettán a MITEM?

– A színházi nyelvek, kifejezési formák, alkotói elképzelések sokszínűsége miatt tartom értékesnek az olyan fesztiválokat, mint a MITEM. Fontos, hogy ne csak az élvonalbeli, nemzetközileg elismert, díjazott előadások panorámája legyen egy nemzetközi színházi találkozó, hanem ugyanolyan mértékben helyet és hangot adjon a különböző országok kevésbé ismert, rendhagyó színházi produkcióinak. Hiszem, hogy csak egymásból merítve, egymás kulturális, művészi, emberi hozzáállását, alkotói stílusát megismerve tudunk mi, színházcsinálók is fejlődni.

SZENTGYÖRGYI RITA

VÉRFARKAS

A jakut Tarantino szívszorító előadása az idegenségről, a kitzitottságról

Ősi történet, észt klasszikus dráma, alternatív társulat, szaha rendező. S ha ez még nem elég meggyőző: Európa egyik legjobb fesztiválján, a szentpétervári Baltic House-on már díjat nyert a Vérfarkas. Most a MITEM-en látható.

A templomtéren kivégeznek egy fiatal lányt. A házasságon kívül „meg-esett” leányanyát a fanatikusan vallásos, babonás falusi közösség halálra korbácsolja. A gyülekezet minden tagját összecsisztítotték az eseményre, hogy tanúi legyenek a boszorkány halálának. A Tammaru család férfitagjai komor, vészterhes hangulatban tértek haza. Itt találják rá, az ajtó mögött egy toprongyos kislányra. Ő a boszorkány gyereke... Ekkor halljuk először a „vérfarkas” szót is. A család befogadja Tiinát, a különös kis idegent, és sokáig szeretetben neveli. Később, amikor az ártatlan kislány már gyönyörű, de környezetétől elütő leánnyá cseperedik, a befogadó család legidősebb fiával egymásba szeretnek. Csakhogy a fiút már egy másik lány is kiszemelte magának, aki féltékenységből elhíreszteli, hogy Tiina valójában „farkasasszony”. Ezzel elindul a gyanakvás és gyűlölet olyan lavínja... – röviden ez volna a *Vérfarkas* története.

Ez a szívszorító előadás a „saját” és az „idegen” témáját dolgozza fel, a „mi” és „ők”, az egyén és a tömeg, a hétköznapi és a rendkívüli egymásnak feszülő, tragédiává fajuló ellentétét, amely korunk valóságában is alapvető problémaként van jelen.

A világ számos néphagyománya többféle változatban őrzi a pogány hiedelmekből, totemisztikus világképből eredő mágikus átváltozás motívumát. Míg a távoli népek folklórjában az emberek képesek jaguárrá, tigrissé vagy netán vaddisznóvá átalakulni, addig az eurázsiai hagyományban a farkas és a medve a legjellemzőbb állat. Az ősi észt hiedelemvilágban pedig kifejezetten a farkas, a „vérfarkas” (észtül libahunt, ami szó szerint „hamis farkas” jelent) alakja vált a legismertebbé. A korabeli boszorkányperek adatai alapján a vérfarkasok „fénykora” a 16–17. században lehetett Észtország területén, mintegy tizennyolc perben vádoltak vérfarkassággal szerencsétlen falusiakat. De a farkasember-történetek nemcsak a folklórban jelennek meg, a későbbiekben számos irodalmi mű központi témájául is szolgáltak. Ezek közül az egyik legjelentősebb alkotás az észt August Kitzberg (1855–1927) 1912-ben írt drámája, a *Vérfarkas (Libahunt)*. Kitzberg a modern észt drámairodalom egyik alapítója, a professzionális észt színjátszás kiemelkedő alakja, aki éppen a *Vérfarkas* aratta első nagy sikerét. A darabból 1968-ban filmadaptáció is készült Észtországban.

MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

Szergej Potapov

1975-ben született a Szaha Köztársaságban, Szuntarban. Nagyapja sámán volt, apja könyvelő, anyja pedig a jakut nyelv és irodalom tanára. Jakutföldön tanult színészmesterséget, Moszkvában pedig rendezést. A *Macbett* című Ionescu-darab rendezéséért

a legrangosabb orosz színházi fesztivál, az Arany Maszk elismerésében részesült. Előadásaival szerepelt többek között a kísérleti színházak kairói fesztiválján és a szentpétervári Baltic House-on és a belgrádi SLAVIJA-n, részt vett az Orosz Újhullám (New Russian Wave) című nemzetközi projekt keretében a *Világálom* (World Dream) előadás létrehozásában. 2016-ban a MITEM-en volt látható a jakutszki *Tiit* című előadása. Filmjei szerepeltek rangos nemzetközi filmfesztiválokon (Moszkva, Vlagyivosztok, Göteborg, Toronto), a *Hópelyhek* című mozija a legjobb rendezés és a legjobb férfiszínész kategória fődíját kapta a 2013-as Csebokszári Nemzetközi Filmfesztiválon.

Az egyik legjelentősebb észt független színház, a tallinni R.A.A.A.M és annak alapítója, Mart Meos a váratlan és különlegesen izgalmas alkotói ötletek megvalósítójaként ismert hazájában.

A R.A.A.A.M. működése első évtizedében egyedi kulturális projekteket valósított meg, többnyire különböző témájú dokumentum-anyagok (interjúk, társadalmi és kulturális kutatások, levelek, naplók stb.) színre állításával. Az elmúlt néhány évben irányt váltottak, és külföldi – iráni, orosz, chilei, német – rendezőket hívnak dolgozni Észtországba. Előadásaikkal szerepeltek Oroszország, Németország, Ausztrália, Új-Zéland, Egyesült Államok, Kanada, Irán, Ausztria, Finnország, Örményország, India, Kína, Mongólia, Bulgária és Nagy-Britannia több fesztiválján is.

August Kitzberg

Vérfarkas

R.A.A.A.M Színház (Tallinn, Észtország)

Rendező: SZERGEJ POTAPOV

mikor? hol?

április 26. – 19 óra • Nagyszínpad

észt nyelven, magyar és angol szinkrontolmácsolással |
14 éven felülieknek ajánljuk

Ez esetben is egyedülálló vállalkozásba fogtak, amikor az észt drámairodalom egyik alpművének, a *Vérfarkas*nak a színpadi megvalósítását a kiemelkedően tehetséges jakut (szaha) származású színház- és filmrendezőre, Szergej Potapovra bízta, akinek *Tiit* című (Shakespeare *Titus Andronicus*a nyomán készült) magával ragadó előadását a 2016-os MITEM közönsége már megcsodálhatta. Nem véletlenül nevezik őt orosz színházi és filmes körökben a „jakut Tarantinónak” – jellemző rá a felfokozott expresszivitás, amely letisztult színházi formanyelvvel, mágikus erejű fényhasználattal párosul.

Ahogy a rendező, Szergej Potapov fogalmazott, az észt és a jakut (szaha) nép mentalitásában van valami közös, ősi hasonlóság, amelynek révén a színészekkel könnyen egymásra tudtak hangolódni. És így az észt mitológiában gyökerező történetet a görög sorstragédiákra emlékeztető egyetemes emberi példázattá formálták.

Az előadás elnyerte a kritikusok különdíját az egyik legrangosabb európai fesztiválon, a szentpétervári Baltic House-on, a belgrádi SLAVIJA 2017 fesztiválon pedig nagydíjat kapott.

KOZMA ANDRÁS

MITEM

A Budapesti Tavasz Fesztivál keretében

MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING
MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2018. ÁPRILIS 10–29.

április 10. és 11.

KEDD • 19:00
SZERDA • 18:00

Nagyszínpad

Tatyjana Rahmanova műve alapján.

SVEJK. VISSZATÉRÉS.

rendező: Valerij Fokin

Alekszandrinszkij Színház – Szentpétervár, Oroszország

+18

április 11. és 12.

SZERDA • 20:00
CSÜTÖRTÖK • 19:00

Gobbi Hilda Színpad

Georg Büchner

WOYZECK

rendező: ifj. Vidnyánszky Attila

Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 13.

PÉNTEK • 20:00

Nagyszínpad

Szophoklész

OIDIPUSZ KIRÁLY

rendező: Rimas Tuminas

Vahtangov Állami Színház – Moszkva, Oroszország

+16

április 13. és 14.

PÉNTEK • 17:00
SZOMBAT • 15:00

Gobbi Hilda Színpad

William Shakespeare

III. RICHÁRD

rendező: ifj. Vidnyánszky Attila

Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 14.

SZOMBAT • 21:00
ingyenes szabadtéri előadás

Anton Pavlovics Csehov

CSERESZNYÉSKERT

rendező: Jaroszlav Fedorisin

Voszkreszinyja Theatre – Lviv, Ukrajna

április 14. és 15.

SZOMBAT • 19:00
VASÁRNAP • 19:00

Nagyszínpad

Bertolt Brecht

A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

rendező: Michael Thalheimer

Berliner Ensemble – Berlin, Németország

+16

április 16.

HÉTFŐ • 20:00
Gobbi Hilda Színpad

Günter Grass

A BÁDOGDÓB

rendező: Oliver Reese

Berliner Ensemble – Berlin, Németország

+14

április 17.

KEDD • 20:00
Nagyszínpad

Lewis Carroll Alice Csodaországban és Alice Tükörországban című meseregényei alapján

ALICE

rendező: Bocskárdi László – A Tamási Áron Színház és a szempöl Offchestra közös produkciója – Sepsiszentgyörgy, Románia

április 18.

SZERDA • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

William Boyd

VÁGYAKOZÁS

rendező: Elmo Nüganen

Városi Színház – Tallinn, Észtország

április 18.

SZERDA • 16:00
Kaszás Attila Terem

Mudar Alhaggi

YOUR LOVE IS FIRE (Szerelmed tűz)

rendező: Rafat Alzakout – Theater un der Ruhr – Collective Ma'louba, Mülheim an der Ruhr, Németország

április 19.

CSÜTÖRTÖK • 19:00
Nagyszínpad

A. Ny. Osztrovskij

VIHAR

rendező: Andrei Mogucsij – Tovsztonogov Nagy Drámai Színház (BDT) – Szentpétervár, Oroszország

+16

MITEM 2018 FESZTIVÁLPROGRAM

#mitem mitem.hu #mitem mitem.hu #mitem mitem.hu

április 19. CSÜTÖRTÖK • 17:00 Kaszás Attila Terem	A TEST FORRADALMA/VÁRAKOZÁS rendező: Mokhallad Rasem Toneelhuis – Antwerpen, Belgium	+16	
április 20. PÉNTEK • 19:00 Gobbi Hilda Színpad	Roberto Ciulli – Matthias Flake BOHÓCOK VIHARBAN-BOHÓCOK 2 ½ rendező: Roberto Ciulli – Theater an der Ruhr – Mülheim an der Ruhr – Németország	+12	
április 21. SZOMBAT • 20:00 Gobbi Hilda Színpad	EZMI (CESO) (teatralizált koncert) rendező: Vlad Troickij DAH Kortárs Művészeti Központ – Kijev, Ukrajna		
április 21. SZOMBAT • 17:00 Kaszás Attila Terem	MAY HE RISE AND SMELL THE FRAGRANCE (Felemelkedhet és érezheti az illatot) rendező-koreográfus: Ali Chahrour Ali Chahrour Társulata – Bejrút, Libanon	+16	
április 22. VASÁRNAP • 19:00 Nagyszínpad	Antonio Latella, Federico Bellini, Linda Dalisi PINOKKIÓ rendező: Antonio Latella Piccolo Teatro di Milano – Teatro d'Europa – Milánó, Olaszország	+14	
április 22. VASÁRNAP • 15:00 Gobbi Hilda Színpad	Katona József BÁNK BÁN rendező: Vidnyánszky Attila Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország	+16	
április 23. HÉTFŐ • 19:00 Gobbi Hilda Színpad	Jilila Baccar-Fadhel Jaibi VIOLENCE(S) rendező: Fadhel Jaibi Tunéziai Nemzeti Színház – Tunisz, Tunézia		
április 24. KEDD • 19:00 Nagyszínpad	Pierre Beaumarchais FIGARO HÁZASSÁGA, AVAGY EGY ŐRÜLT NAP EMLÉKE rendező: Sardar Tagirovsky Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország		
április 25. SZERDA • 18:00 Gobbi Hilda Színpad	SZERELMES ÉNEKEK TÉREN ÉS IDŐN TÚL – A BENGÁLI BÁUOLOKTÓL művészeti vezető: Parvathy Baul Parvathy Baul együttese – India		
április 26. CSÜTÖRTÖK • 19:00 Nagyszínpad	August Kitzberg VÉRFARKAS rendező: Szergej Potapov R.A.A.M. Színház – Tallinn, Észtország	+14	
április 26. CSÜTÖRTÖK • 16:00 Gobbi Hilda Színpad	Matei Visniec MIGRÁNSOÓOK – AVAGY TÚLSÚLYBAN A BÁRKÁNK rendező: Zakariás Zsolt Tomcsa Sándor Színház – Székelyudvarhely, Románia		
április 27. PÉNTEK • 20:00 Gobbi Hilda Színpad	Danilo Kiš BORISZ DAVIDOVICS SÍREMLÉKE rendező: Alekszandar Popovszki Újvidéki Színház – Újvidék, Szerbia		
április 27. PÉNTEK • 17:00 Kaszás Attila Terem	Rico Dietzmeyer (Cervantes nyomán) DON Q – rendező: Rico Dietzmeyer Compania Sincera, Cammerspiele Leipzig – Lipcse, Németország		
április 28. SZOMBAT • 16:00 Gobbi Hilda Színpad	Anton Pavlovics Csehov nyomán HÁROM NŐVÉR – rendező: Viktor Rizsakov Július-együttes, Mejerhold Központ, Moszkva, Oroszország	+18	
április 28. SZOMBAT • 19:00 Nagyszínpad	Homérosz ILIÁSZ – rendező: Jernej Lorenci – Szlovén Nemzeti Színház, Ljubjanai Városi Színház, Kulturális és Kongresszusi Központ koprodukciója – Ljubjana, Szlovénia	+16	
április 29. VASÁRNAP • 18:00 Gobbi Hilda Színpad	A. P. Csehov IVANOV – rendező: Eimuntas Nekrošius Horvát Nemzeti Színház – Zágráb, Horvátország		

SZINDBÁD

Álomszínház – utazás élet és halál között
Krúdy hajósának nyomában

Kiköt Szindbád Óbudánál, és kezdetét veszi a mese, a Krúdy-varázslat. S ahogy egy-egy jelenetkép felvillan, úgy tűnik is el. Szóimádat! Gyönyörködés Krúdy mondataiban – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila.

Szindbád alakja felfogható a „dongiovannizmus” magyar változataként, aki háromszáz-egynéhány éve a nőkért él, de a rendező szerint a hódító férfi karakterénél sokkal fontosabb dologról szól a *Szindbád*. Egy ember, aki szellemként tér vissza, és még a túlvilágról is udvarol, az számára inkább az életbe való kapaszkodásról, az életért való rajongásról, és nem a hódításról szól. A halálból a nőknél keresztül nyúl vissza az életbe Szindbád, vagy a halál elől menekül... A nők és a szerelem töltik be a közvetítő szerepet ebben a lelki utazásban. Mert Szindbáddal tudjuk: a szerelem az egyetlen dolog, amiért érdemes ezt a nyomorúságos életet elviselni. Krúdynál még a halálban is szerelmeskednek az emberek.

Szindbád – mint ahogy mindnyájan – megrekedt élet és halál között. Ott bolyong az éjszaka és a nappal, a sötétség és a világosság határán. Az előadásunk egyik kulcsfigurája a Nagy-Kálózy Eszter által megformált Mnemoszüné, az emlékezés istennője, aki megszülte a múzsákat. Ő vezeti Szindbádot az emlékei között. Álomszínház ez is! Túlszerűség, időtlenség, lebegés. Az egész előadás tulajdonképpen egyetlen pillanat, az élet és a halál közötti átlépés pillanata. Nincsen klasszikus értelemben vett történet, csak a gyönyörű szövegekből kibomló atmoszféra rezgése, lebegése, amibe beszűrődik itt-ott egy sikoly. És magával ragad minket Krúdy fájdalmas-szép örök elvagyódása a halálon innen és túl, de legfőképpen az, hogy szerelmes a szerelembe, szerelmes az életbe.

Szindbád

Krúdy Gyula írásai nyomán

játsszák: MÁTRAY LÁSZLÓ m. v., UDVAROS DOROTTYA, NAGY-KÁLÓZY ESZTER, NAGY MARI, TÓTH AUGUSZTA, SZÜCS NELLI, SZARVAS JÓZSEF, BODROGI GYULA, MÁTYÁSSY BENCE, TÓTH LÁSZLÓ, VARGA JÓZSEF, BARTA ÁGNES, BERETTYÁN SÁNDOR, KOLTAY-NAGY BALÁZS, TARPAI VIKTÓRIA m. v., VAS JUDIT GIGI m. v.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Verebes Ernő

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

április 4., 5. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

14 éves kortól ajánljuk!

– Krúdy az élet és a halál közötti átmenet pillanatát nagyította ki a *Szindbád*ban – és ettől minden párbeszédnek, minden gesztusnak olyan hangulata van az előadásban, mintha éppen most múlna el. Minden attól szép, hogy éppen zajlik, de már múlik is. A hajó már elindult a túlpartra, és a vitorlákat a halál felé viszi a szél – mondja címszerepet alakító Mátray László.

A *Szindbád* örök szerelmét alakító Udvaros Dorottya szerint Majmunka nem pusztán egy gyöngéden szerető asszony, mert az talán *Szindbád* számára nem is volna elég izgalmas. Van véleménye, piszkálja és ostromozza is *Szindbádot*, de emellett mindig ott van a hangjában az elfogadás, a feltétel nélküli szeretet. Hiába mondom azt Majmunkaként, hogy »Takarodj!«, hozzám mindig vissza lehet jönni.

Udvaros Dorottya, Mátray László

Nagy-Kálózy Eszter

Jean Cocteau

Szent szörnyetegek

Esther – NAGY-KÁLÓZY ESZTER ■ Florent
 – RÁTÓTI ZOLTÁN ■ Liane – ÁCS ESZTER ■
 Charlotte – TÓTH AUGUSZTA ■ Lulu – NAGY
 MARI ■ Szpiker – MÁTYÁSSY BENCE

Díszlet: Bukta Imre // Jelmez: Szűcs Edit //
 Dramaturg: Verebes Ernő // Ügyelő: Géczy
 István // Súlyó: Gróf Kati // Rendezőasszisztens:
 Herpai Rita

Rendező: DÉR ANDRÁS

mikor? hol?

április 10., 11. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

SZENT SZÖRNYETEGEK

Szürrealista ringlispil – színészek játszanak színészeket

Minden csak szerep. Nemcsak az, amit a színpadon alakítanak, hanem az is, amit az életben. Ilyenek volnának a színészek? Kik is a szent szörnyetegek?

– A világ megértéséhez három eszköz áll rendelkezésünkre: a valóság, a tudomány és ezek szintézise, a művészet. A művész ismeretlen dimenziókból tud üzeneteket, gondolatokat közvetíteni, elképesztő távlatokat és összefüggéseket képes átélhetővé tenni számunkra. Ebben ég, lobog – egyfajta szent küldetésben. És azért szörnyeteg, mert ezért mindenre képes. De a művészek sem nem szörnyetegek, sem nem szentek, hanem a kettő egyszerre, ahogy a darab címe találóan mondja: szent szörnyetegek. Így kell őket elfogadnunk – mondja a darab rendezője, Dér András.

– A sztori egyszerű: egy nagyon sikeres, középkorú művész házaspár látszólagos vagy valóságos művészi és magánéleti harmóniában és megbecsülésben él. Váratlanul megjelenik egy pályakezdő színésznő, aki pár bődületes hazugsággal pillanatok alatt szétdúlja az életüket. Ekkor derül ki, mennyire valóságos, mennyire látszat ez az idill.

Ebben a szürrealista melodrámban a darab figurái számára vesélyesen összecsúszik a privát és a szakmai életük, már maguk sem tudják, vajon nem egy-egy külön előadást provokálnak-e annak érdekében, hogy megfejtessék magánéleti problémáikat... „A nagy színész csak a színpadon színész”, mondja a darabban Esther, a „megcsalt” és férjéért meghökkenítő taktikával harcoló feleség. Az ócska színész pedig a színpadon kívül is szerepet játszik – teszi hozzá a rendező, aki szerint a csavar éppen abban van, hogy itt sosem lehet pontosan tudni, hogy a szereplők, vagyis a férj, a feleség és a szerető éppen mikor játszik szerepet, vagy éli a darabbeli magánéletét.

A tét nagy. Vajon Esther elbukik, elveszíti férjét és szakmai önbecsülését is? A kezdő kis színésznő úgy átejt, olyan ringlispilbe ülteti ezt a nagy és tapasztalt művészt, ahogy az a nagy könyvben meg van írva. De Esther ezen nem megsértődik, hanem húz egy merészet: a vetélytársnőjét nem eltaszítja magától, hanem éppen ellenkezőleg, befogadja, hogy kontroll alatt tartsa a dolgokat... – mondja a rendező, és hozzáteszi: Mi, akik csináljuk az előadást, azt szeretnénk, ha Ön, kedves néző, végig Estherért izgulna. Istenem, csak sikerüljön neki!

Farkas Dénes, Mátray László

Isten ostora

Bánffy Miklós: A nagyúr című műve alapján

játsszák: MÁTRAY LÁSZLÓ m. v., MIKECZ ESTILLA m. v., BÁNSÁGI ILDIKÓ, SCHNELL ÁDÁM, HORVÁTH LAJOS OTTÓ, FARKAS DÉNES, BODROGI GYULA, FEHÉR TIBOR, KANALAS ÉVA m. v., BERETTYÁN NÁNDOR, MÉSZÁROS TIBOR m. v., OLT TAMÁS, BAKOS-KISS GÁBOR, JANKA BARNABÁS m. v., BERETTYÁN SÁNDOR, BORDÁS ROLAND

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Rideg Zsófia

Rendezte: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

április 6. – 19 óra • Nagyszínpad

ISTEN OSTORA

Kelet és Nyugat drámai találkozása – történelem a színpadon

Attila, a hunok királya hatalma csúcsán áll: uralma alá hajtotta a fél világot, de nem pusztította el Rómát. Meghódoltak előtte a gótok is. A fogoly Mikolt gót hercegnőt gyűlölet fűti meggyilkolt szülei és leigázott népe miatt. Fondorlatok útján magába bolondítja Attilát... A tomboló bosszúvágy mélyén Mikolt szívében szenvedélyes szerelem rejtőzik.

A végzetes szerelem „vadromantikus” története mögé két civilizáció, a Kelet és a Nyugat drámai találkozásának hatalmas tablóját írta meg Bánffy Miklós *A nagyúr* című drámában. És ezt is megmutatja a Bánffy-mű alapján készült *Isten ostora* előadás.

– Ha végignézzünk a jelenen, azt látjuk, hogy a világban oda-vissza hullámozásban mozognak egész népek – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Vendégmunkások milliói özönlenek egyik földrészről, országból a másikba. Háborúk, polgárháborúk, éhínségek miatt emberek százazrei kénytelenek elmenekülni hazájukból, új hazát, menedéket keresve. A Kelet és a Nyugat drámai találkozásainak, összeütközéseinek történelmi dimenzióját éljük – megint.

– Bánffyt az foglalkoztatta a 20. század elején, amire én is választokat keresek ma, a 21. század elején – fogalmaz a rendező. – Vajon ebben a keveredésben – a mai népvándorlásban, globalizálódó világunkban, Európában – meg tudjuk-e őrizni a lényegünket, a gyökereinket, vagy az eljövendő világ rákényszerít majd bennünket, hogy az együttélés érdekében feladjuk nemzeti identitásunkat? És nem csak mi, mások is. Izgalmas kérdés, hogy meg tudjuk-e őrizni – nem csak mi, mások is – a csak ránk (rájuk) jellemzőt, és lehet-e megértés a kultúrák között. Bánffy drámája, amely nyomán az *Isten ostora* előadás készül, nem a márról szól, hanem történelmi távlatokból vizsgálja ezeket a máig érvényes kérdéseket.

Az *Isten ostora* a 2015-ös Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT) több díjat is nyert: legjobb előadás, legjobb rendezés, legjobb látvány, legjobb férfialakítás (Horváth Lajos Ottó).

Az előadás 2016 tavaszán a kazanyi Nauruz Fórum vendége volt.

Kristán Attila, Schnell Ádám

FIGARO HÁZASSÁGA...

Beaumarchais klasszikusa a jelenünkre kísértetiesen hasonló jövőben játszódik

Mesterséges intelligencia, irányított valóság, mediatizált mindennapok, megváltozott nagyhatalmi viszonyok és világhatalmakként viselkedő nagyvállalatok – ez még csak a jövő? Vagy már a jelen?

A Beaumarchais 18. századi remek komédiája igazi provokációnak számított a maga korában. A kor nemeseit felháborította a kérdésfelvetés: kinek jár az első éjszaka joga? Ez önmagában nem elég a provokációhoz, szükség volt ehhez Figaro nagymonológjára is, amelyben a politikai, társadalmi szembesítés kap hatalmas teret. Ez a monológ a mű csúcspontja. Minden egyéb vígjátéki szál erre fut ki. Van a kisembernek lehetősége kitörni a felső kontroll alól? Képes megízlelni szabadon a szerelmet a szellem bármely olyan rendszerben, ahol mindenkit irányít valaki?

– Ott és akkor egy gróf volt ez a valaki. De mit kezdhetünk ma a grófokkal és a kastélyokkal? – teszi fel a kérdést Sardar Tagirovsky rendező, aki a vígjáték fordultatos cselekményét megőrizve új aktualitást adott a *Figaro házasságának*. – Sok mindent... De engem az érdekelt most, ami Beaumarchais „aktuális” keresése és provokációja volt. Annyira aktuálisnak számított ez akkoriban, hogy az emberek megízlelték benne a jövő forradalmát. A darabban érezhetővé válik a jövő lehetősége, de a múlt gyökereivel... A gyökeret mint „ősi nemességet” meghagytuk, de a mi történetünk egy olyan jövőben játszódik, ami bár távolinak tűnhet, de mégsem az. Ennek a jövőnek a képe szembesít a jelenünkkel és a múltunkkal.

A gróf az Éden nevű hatalmas vállalat elnöke, amely az emberek álmait, vágyait, múltját és jövőjét is uralni akarja. Figaro az ő tikára, akinek mennyasszonyra szemet vet a gróf-elnök. Lehetséges ebben az „ellenőrzött” világban is a szerelem?

– Emlékek és álmok közötti utazásban vehetünk részt a képzelet segítségével – mondja a rendező. – Ehhez egy „örök” helyszínt választ-

tunk: a színház deszkáit. Grófunk (az elnök) kastélyában játszódik a történet egy színpadon, ami részben a vállalati kampánybeszédekhez épült. Ez nekünk, színházi alkotóknak kapóra jön, hogy találkozzunk saját magunkkal a szerepek segítségével. Persze, sosem lehetünk biztosak abban a valóságban, amiről elhisszük, hogy valóságos.

Figaro házassága, avagy egy őrült nap emléke

Beaumarchais Egy őrült nap című drámája nyomán Sardar Tagirovsky és Sényi Fanni ötlete alapján írta Sényi Fanni

Almaviva Gróf (az Éden Vállalat elnöke) – SCHNELL ÁDÁM ■ Rozina – SZÜCS NELLI ■ Figaro – KRISTÁN ATTILA ■ Suzanne – BARTA ÁGNES ■ Marcellina (bioszoláris építész) – SÖPTEI ANDREA ■ Antonio – SZARVAS JÓZSEF ■ Chérubin – BERETTYÁN NÁNDOR ■ Bartolo (agykutató) – TÓTH LÁSZLÓ ■ Bazilio – BORDÁS ROLAND ■ Fanchette – KATONA KINGA ■ Don José – RÁCZ JÓZSEF ■ SEBASTIAN, MI (kutató) – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Domingo (tudatos-álom kutató) – SZÉP DOMÁN e. h. ■ Adam – NAGY MÁRK e. h. ■ Eva, gésa – SZABÓ NIKOLETT e. h.

Díszlet: Dobre-Kóthay Judit // Jelmez: Bajkó Blanka-Aliz // Zene: Katona Dávid // Zenei szerkesztő: Katona Dávid, Sardar Tagirovsky // Video: Nagy Bianka // Operatőr: Grátz Márk

Rendező: SARDAR TAGIROVSKY

mikor? hol?

április 24. – 19 óra • Nagyszínpad

A LÁTVÁNY MŰVÉSZE

Székely László a dobozból kihozott színésről, a „csipogó” díszletről, a tér ritmusáról és Hokusai kakasáról

Senki sem hinné el róla, hogy már nyolcvanhat felé közeledik. Székely László díszlettervező olyan energikusan mozog az épülő díszlet közepén, miközben beszél, kér, utasít és cseveg, hogy az már önmagában egy előadás. A színpadon épp az Egri csillagokhoz készült díszletet – a Székely-életmű 576. alkotása – szerelik össze, amikor leülünk a nézőtérre beszélgetni. A budai vár gótikus termének egyik behemótnak tűnő, csúcsíves faldarabját viszi át könnyedén két munkás a színpadon.

– El sem hinné, hogy amikor kezdtem a szakmát, hogyan nézett volna ki ugyanez a díszlet. 1950-től díszítőként dolgoztam a régi, Blaha Lujza téri Nemzeti Színházban, és abban a romantikus korban még festett díszletekkel szaladgáltam. Annak idején még nem építették meg mondjuk a *III. Richárd*-ban a várat, amit a mai könnyű anyagokkal minden további nélkül meg lehet tenni. Akkoriban még vásznakra festették a látványt, és a keretre feszített egységekből állították össze a teljes díszletképet. Egy-egy ilyen részt könnyen lehetett hozni-vinni, a vászon alján volt egy úgynevezett hordléc, ott fogtam meg, és a festett háttérrel szaladtam át a raktárból a színpadra. Akkoriban főként ebből a szaladgálásból állt a munkám. Két percünk volt nekünk, díszletezőknek, hogy átrendezzük a hátteret, hogy a várból lugas legyen, vagy bármilyen más helyszín.

Meddig szaladgált így?

– Nem sokat, alig fél évet. A Magyar Állami Operaház keresett szcenikust, így a hónom alá kaptam a rajzaimat, amelyek elég primitívek voltak még akkor, és bementem Oláh Gusztáv főrendezőhöz, aki

kiváló díszlet- és jelmeztervező is volt. Végül ő vett rá, hogy jelentkez-
zek inkább az Iparművészeti Főiskolára díszlettervezőnek. Ez 1951-
ben volt, fel is vettek. Így kezdtem el tanulni a szakmát.

A festett háttérnek hamar leáldozott?

– Szerencsére e tekintetben mára nagyon sok minden változott. Min-
dent elkövetünk például azért, hogy minél közelebb vigyük a színészt
a nézőhöz, mert így sokkal erőteljesebb, sokkal intenzívebb lesz a szín-
házi élmény. Ez az én szcenikai álláspontom. Olyan díszletet tervezni,
amely kihozza a színészt a dobozból, a kukucskáló színpadból, és sok-
kal bensőségebb kapcsolatot teremt néző és játész között. Ezt ma
már ezerféle trükkel érik el, például befedték a zenekari árkot, és abból
is játéktér lett. Már nincs semmi, ami elválasztaná egymástól a két vilá-
got. Legutóbbi munkámban, a Nemzetiben az *Egri csillagok* díszleténél
is a nézők orra elé hozzuk a játéktér. A gyerekek búvóhelye is egészen
elől lesz, pár centire az első sortól, ami azért lényeges, mert az előadás a
várban lévő gyerekek szemszögéből követi a történetet.

KIÁLLÍTÁS

márc. 9.

A tér teremtmője

Székely László elmúlt ötven évének legfontosabb díszletterveiből nyílt kiállítás. Vázlatok, tervek és színpadképek fotói mutatják ennek a hatalmas életműnek a páratlan gazdagságát.

mikor? hol?

március 9-től • a Nemzeti Színház első emeleti társalgójában.

Ha már Gárdonyinál tartunk, ő nem csak most játszik kiemelt szerepet az életében.

– Valóban. Az Iparművészeti elvégzése után az egri Gárdonyi Géza Színházhoz kerültem, ez volt életem első igazi munkahelye. Évente tíz-tizenkét darabot kellett vinni, méghozzá úgy, hogy a legtöbbhöz a díszlet utazó variációját is ki kellett találni, hogy az, amit a nagyszínpadon mutattunk be, később elférjen a legkisebb kultúrotthonban is. Mi úgy hívtuk ezt, hogy tájdíszlet. Ehhez alaposan le kellett szegényíteni az eredetit, hiszen sokszor csak a díszlet felét tudtuk magunkkal vinni. De ennek is ugyanúgy kellett szolgálnia az élményt! Szóval egy-egy tervnek mindig többféle variációja élt a fejemben, ennél jobb gyakorlat nem is kellett.

Mégis, mitől lesz jó egy díszlet?

– Attól jó, ha egyszerű, praktikus. És hagyja kibontakozni a színészt, mert mégiscsak ő a legfontosabb. Ő adja azt az élményt, amiért színházba járunk, én csak a megfelelő közegot biztosítom a számára, hogy kibontakoztathassa a tehetségét. Amikor őt tapsolják meg, engem is megtapsolnak. De ugyanilyen fontos a praktikum is. Ezért minden tervezés úgy kezdődik, hogy tisztában vagyunk az adott színház műszaki adottságaival. Aztán jöhet az, hogy mit is mond nekem a mű. És csak azután jön az egyeztetés a rendező koncepciójával.

Azt gondolnám, éppen fordított a sorrend.

– Amikor felkérnek egy-egy munkára, azt szoktam kérni a rendezőtől, hogy engedje meg, hadd dolgozzam ki előbb az én verziómat. Azt,

Ars poetica

Több évtized során szerzett tapasztalataim alapján két, számomra döntő fontosságú művészi és szakmai vezérelv fogalmazódott meg bennem.

Az a művész, aki nem képes elvetni vagy revideálni saját addigi munkáját, megszűnik művész lenni.

A színpad – az én szememben – játéktér, a „díszlet” látványa pedig nem egy festő öröme, hanem az előadás szerves segítő része. Tervezői munkám során arra törekszem, hogy a létrejött mű mindenkor a dráma legjobb kiegészítője legyen.

E művészi, tervezői tevékenység a legszerteágazóbb területek legcsodálatosabb olvasztó tégelye. Lényege a drámát megértő gondolat és a magas szintű rajztudás, alapja nem a szó, a beszélt vélekedés, hanem a mindenki számára egyértelmű, a drámai élményt szolgáló látvány tervben történő létrehozása, annak megvalósítása.

Ez a mesterség megköveteli művelőjétől mind a képzőművészeti igényű előképek, látványtervek, mind a magas szintű és átfogó műszaki ismereteket igénylő, mérnöki precizitással megoldott kiviteli tervek elkészítését.

Az öncélú, funkciók nélküli színpadi látvány az előadásra, annak nézőire, a játék színész résztvevőire negatív módon hat.

Hitem szerint e képességek nélkül alkotni, ezt a művészeti ágat, szerény mesterségünket művelni nem érdemes.

hogy én hogyan látom és értelmezem a darabot. Aztán pedig összevetjük az övével. A tehetségesebbnek kell győzni. Annak, aki érvényesebb verzióval állt elő. Ha a rendező koncepciója áll közelebb a mű igazságához, akkor az én kötelességem, hogy alkalmazkodjam hozzá, és átalkítsam a terveimet.

Sokszor nyert a pályája során?

– Hál' Istennek, igen. De nem akarok nagyképű lenni. Mert nem a győzelem ténye volt fontos. Ugyanakkor az igazán jó előadásoknál furcsamód találkozni szokott a két koncepció, mintha ugyanazt mondanánk, csak más-más hangon. Ilyenkor szinte már csak finomhangolásra van szükség. De visszatérve egy kicsit az előbbi kérdésre, hogy mikor jó a díszlet. Hát akkor, ha kilép a színházból a néző, és azt mondja, milyen jó kis előadás volt ez, de vajon hogyan is nézett ki a díszlet? Nem emlékszik rá, de nagyon jó volt. Mert az előadás szerves részévé vált. Az szörnyű, amikor, mondjuk, egy operettben felmegy a függöny, és olyan csilivili, giccses a díszlet, hogy megtapsolják. Minden „csipog”, de arra már nem fognak emlékezni utána, hogy milyen is volt a színészi játék. Mert a díszlet elnyomott mindent. Tehát a jó díszlet abban segíti a színészt, hogy igaz legyen minden, amit a színpadon tesz.

Mihez nehezebb tervet készíteni, klasszikushoz vagy olyan új darabhoz, amit még senki sem ismer?

– Itt van például az *Egri csillagok*. Mindenki látta Várkonyi Zoltán filmjét, amelyben ugye, ha kellett, snittről snittre változott a jelenetek helyszíne. A színpadon ez nem működik, nem lehet ilyen gyorsan váltani,

Székely László

A Nemzet Művésze, Kossuth-díjas, Érdemes művész és Jászai Mari-díjas díszlettervező, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. 1932-ben született Budapesten. Az Iparművészeti Főiskola elvégzése után Egerben, Szolnokon és a Nemzeti Színházban dolgozott. 1982-től az akkor alakuló Katona József Színház vezető tervezője. Szolnok óta Székely Gábor rendező egyik meghatározó alkotótársa. 1990-től két éven át ismét a budapesti Nemzeti Színház tagja; 1992 és 2002 között a Budapesti Kamaraszínház vezető tervezője.

1994-ben a Los Angeles-i Három tenor szuperkoncert látványtervezője, 1996-ban a Népstadionban rendezett Millenniumi Emlékkoncert vizuális terve fűződik a nevéhez. Ma is aktív, az ország számos színházában és külföldön is rendszeresen dolgozik. Legutóbbi munkája, az *Egri csillagok* díszlete a Nemzeti Színházban az 576. tervezői alkotása.

1977-től a Képzőművészeti Főiskola akkor alakuló díszlet- és jelmeztervező tanszékeinek tanára, 1990 és 2002 között tanszékvezetője. Tanított a Színház- és Filmművészeti Egyetemen és a Kaposvári Egyetemen is.

A Helység kalapácsa díszlettervvel

a török táborból nem ugorhatunk szempillantás alatt az egri védők közé. Olyat kellett kitalálnom, ami atmoszférájában hozza az egri várat, annak környezetét mint alapot, de ebbe bármikor belefér egy erdő, a budai vár, a trónterem vagy bármi más. Mert így megmarad a filmbeli pulzálás. A helyszínváltásokat úgy érzük el, hogy hol kinyitjuk, hol bezárjuk a teret, miközben behozunk egy-egy jellegzetes részletet. A tanyát talán csak egy pad jelzi majd stilizálva, a 16. századi budai vár gótikus termét egy falrészlet, egy kiragadott, mégis jellemző szegmens. Így lesz mobilis az előadás, így lesz ritmusa a térnek. A zene, a világítás majd segít abban, hogy ne is gondoljon a helyszínváltásra a néző, hogy elfogadja a várban az erdőt.

Ha jól értem, akkor a klasszikus több nyúggal jár.

– Talán csak olyan értelemben, hogy a klasszikusnak ezer verziója van már, és mindenki ismer legalább egyet, de igazából többet is. Van kedvence. Az új verzióknak meg le kell győzniük azt az ellenállást, amit a régiek jelentenek. Ilyenkor segít valamilyen váratlan ötlet. Például amikor a *Hamletet* egy iparsarnokba tettük át, az volt a koncepció, hogy egy társulat épp ezt a darabot készül előadni. És akkor ott lógtak a színpad bal oldalán a jelmezek, amelyeket a kellő pillanatban magukra öltöttek a színészek. De ebben az ipari környezetben is remekül meg lehetett idézni Helsingör és a szellemet is.

Sok előkészülettel jár a díszlet tervezése?

– Erre van egy jó történetem. Hokuszeit, a híres japán festőt megbízta a császár, hogy fesse meg neki a világ legcsodálatosabb kakasát. A festő

elvállalja, aztán eltelik egy év, kettő, és a császár csak nem kapja meg a képet. Tíz év után már igen türelmetlen a császár, és elindul a katonáival, hogy felkeresse Hokuszeit. Azt mondja, hogy vagy megkapja a világ legszebb kakasát, vagy leütteti a fejét. A festő ott helyben tíz perc alatt megfesti a képet. A császár ámulva nézi, a festmény tökéletes. De akkor miért kellett ennyit várni, kérdi értetlenül. Erre a festő bekíséri a másik szobába, ahol a padlótól a mennyezetig sorakoznak egymás fölött és alatt a rajzok, a festmény előtanulmányai.

Tíz évet egy színház is nehezen fogadna el.

– Ebben egyetértünk, de a gondolat megéréséhez akkor is idő kell. Az *Egri csillagok* díszletéhez is rengeteg skicc, vázlat és négy makett kellett, ezután már pár nap alatt elkészültek a gyártáshoz szükséges kiviteli tervek. Kapkodva nem lehet megcsinálni. Nézze csak, az előtérben az a pár kölap-imitáció jelzi a vár udvarának a kövezetét. Csakhogy ez túl világos a falakhoz képest, túlságosan kiugrik. Na, ezt most vissza kell vinni a műhelybe és újrafesteni. Tudja, hibázni lehet, de nem lehetek bizonytalan. Nekem mindig tudnom kell, hogy a B után C jön és nem K vagy Z.

Végigköveti a folyamatot, ahogy a tervből kész díszlet születik?

– Hát hogyan! Minden héten lementem egyszer vagy kétszer a szege-di műhelybe, ahol az *Egri csillagok* díszlete készült. Látnom kell, hogy miként kel életre, amit elképzeltem. És nekem az is fontos, hogy mire elkezdődnek a próbák, már ott legyenek a fontosabb kellékek, a bútorok, a székek, ami kell. Hogy minden eredeti legyen. Ne csak jelezze a

Fent: jelent az Egri csillagokból
Lent: amikor még csak a maketten formálódott a díszlet

színész, hogy ott egy szék, mert beépít a játékába egy bizonyos mozdulatot, amit lehet, hogy a színpadi székkal már nem tud majd megcsinálni, mert túl nehéz. Vagy nem úgy nyílik a szekrény ajtaja. Szóval igen fontos az aktív kapcsolat már az első pillanattól. Aztán az beépítésnél is ott vagyok a színpadon, figyelek, ellenőrzök, segítek. A díszletet mindenkinek „meg kell tanulnia” a premierig – színésznek és a díszletezőknek is.

Egy másik nagy vállalkozás, hogy nyáron az eredeti helyszínen mutatják be a Csíksomlyói passiót.

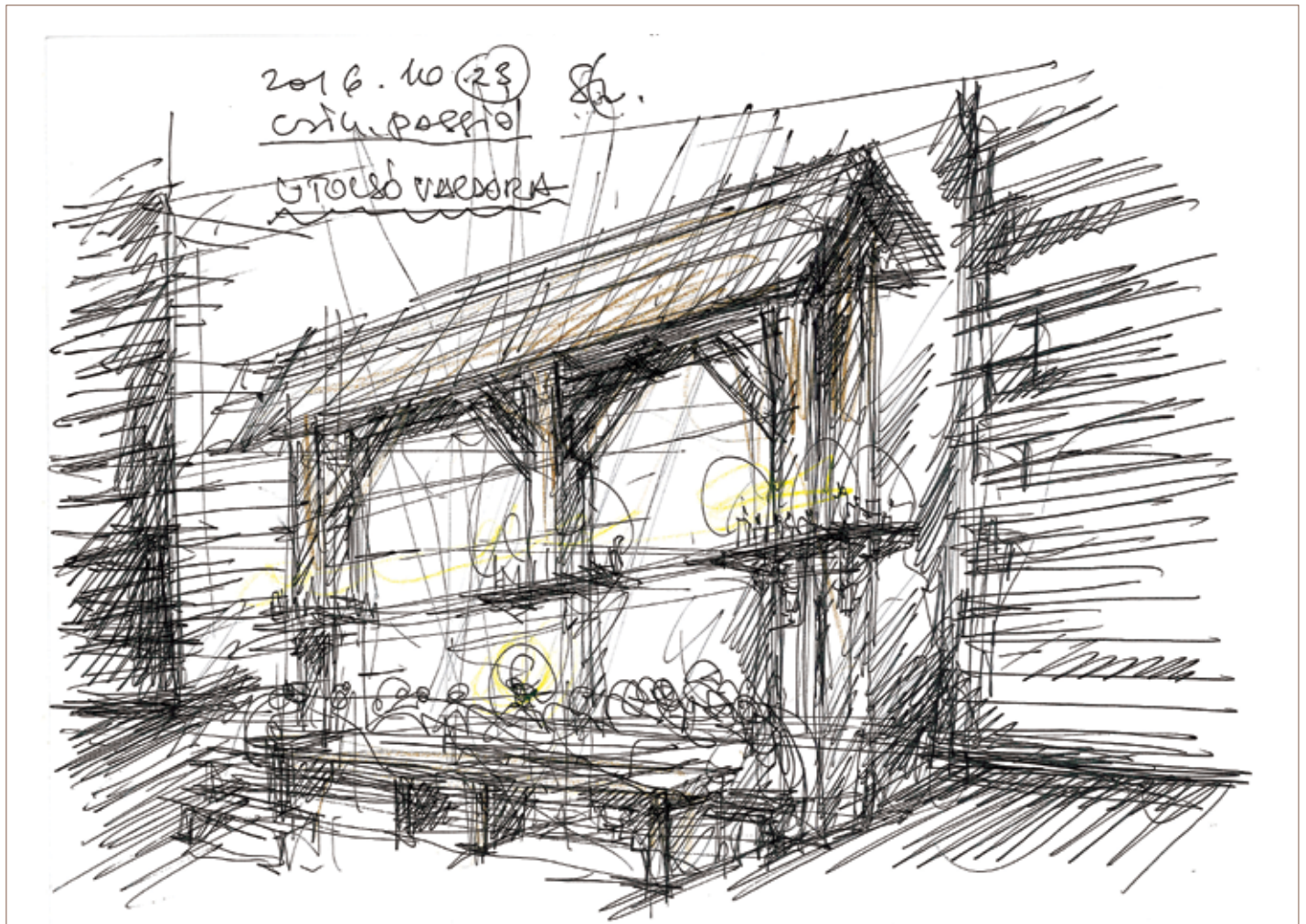
– Igen, és ehhez még nagyon sok mindent kell kitalálni, hiszen a Nemzetiben 120 nézőnek játsszuk az előadást, a díszlet egyszerre pajta, templom és palota, egyszerre bensőséges és monumentális... A csíksomlyói nyereg, ahol a búcsú alkalmával több százezer ember van, egészen más távlatú helyszín. Kérdés például, hogy a díszlet hogyan fog illeszkedni Makovecz templomához? Valószínűleg át kell szervezni az előadás egész terét, de nem szegényíteni, hanem gazdagítani kell mindent a nagyobb méretek, távlatok miatt. És fel kell készülnünk mindenre, esőre, szélre, viharra, miközben drukkolunk, hogy ami a színpadon működött, az ott, szabadtéren is működjön. Nem lesz sok idő kipróbálni. Bevallom, félek ettől egy kicsit, mert hogyan rögzítem a fűvön a díszletet úgy, hogy ne vigye el a szél? Persze megoldjuk majd, mert minden lehetséges. De szakmai kérdésekben következetesnek kell lenni, és tudni kell, hogy hol van lehetőség a kompromisszumra... Erről jut eszembe: tudja, hogy mit értem el a hatvanévnnyi pályafutásom alatt?

Csak tippelni tudnék.

– Annyit értem el ilyen idős koromra, hogy ha nincs kompromisszum, már tudok „nemet” mondani. Ennyit, nem többet.

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Az utolsó vacsora a Csíkсомlyói passióban – fent a díszletterven, lent pedig az előadásban

NEMZETI SZÍNHÁZ

A MAGYAR SZÍNHÁZ ÉPÜLETÉBEN

(VII., IZABELLA-TÉR 4)

Évadnyitó előadás

Szombaton, 1945 április 21-én,

a következő napokon d. u. 1/2 4 órai kezdettel

és vasárnap, 1945 április 22-én d. e. 1/2 11 órai kezdettel

Új betanulásban

BÁNK BÁN

Szomorújáték 5 felvonásban. Irta: KATONA JÓZSEF.

II. Endre, magyarok királya	Balázs Samu
Gertrudis királyné	Gombaszögi Frida
Ottó, Berthold meránai herceg fia, Gertrudis testvéröccse	Gábor Miklós
Bánk bán, Magyarország nagyura	Abonyi Géza
Melinda, a felesége	Szörényi Éva
Miklós bán } Melinda nagybátyjai	Maklári Zoltán
Simon bán }	Gárdai Lajos
Egy zászlós úr	Koltay Gyula
Petur bán, bihari főispán	Dávid Mihály
Myska bán, a királyfiak nevelője	Bodnár Jenő
Solom mester, a fia	Gellért Endre
Bendeleiben Izidora, thüringiai leány	Rápolthy Anna
Egy udvornik	Viktor Gedeon
Biberach, lézengő ritler	Timár József
Tibor, paraszt	Bartos Gyula

Udváriak, békétlenek, katonák. — Történelm. 1213-ban.

Rendezte: MAJOR TAMÁS.

A díszleteket VARGA MÁTYÁS, a jelmezeket NAGYAJTAI P. TERÉZ tervezte

HELYÁRAK:

Helyek megnevezése	Rendek ár	Helyek megnevezése	Rendek ár	Helyek megnevezése	Rendek ár
Előpáholy (4 személy)	120	Zenabánok I–IV. sor	15	II. emeleti előpáholy V–VI. sor	6
I. emeleti páholy (4 személy)	100	Előpáholy I–III. sor	20	Kisemlék I–III. sor	5
II. emeleti páholy	10	I. emeleti előpáholy I–V. sor	15	IV–VI. sor	4
Zenabánok I–IV. sor	20	I. emeleti előpáholy VI–XI. sor	10	VII–XI. sor	3
Zenabánok I–VI. sor	25	II. emeleti előpáholy I–II. sor	10		
VII–XI. sor	20	II. emeleti előpáholy III–IV. sor	8		

Jegyek elővételben válthatók a Magyar Színház Jegypénztáránál vasárnaptól, április 15-től 10–3 óra között.

Budapest ostroma 1945 februárjában ér véget és áprilisban már nyit a Nemzeti. Igaz, nem a Blaha Lujza téri épületében, mert az belövést kapott és nem használható (majd csak ősszel nyílik meg újra), hanem a Magyar Színházban, amely ebben az időben a Nemzeti kamaraszínháza volt. Az egykori Izabella, ma Hevesi Sándor téri épületben tartott évadnyitón – Major Tamás igazgató-rendező megfogalmazása szerint – „az új szellemű klasszikusprogramot a Bánk bánnal kezdtük meg.”

Különféle politikai berendezkedések és rendszerváltások, forradalmak és háborús idők, szabad és békés korszakok alatt mindig kitüntetett szerepe volt a Nemzetinek. Története sok fordulattal kanyarog 1837 óta a Nemzeti Színház új épületének 2002-es megnyitását egészen a mai napig. Hónapról hónapra jelentkező sorozatunkban ezt az utat járjuk végig.

150

15 ÉVES AZ ÚJ ÉPÜLET
180 ÉVES A NEMZETI SZÍNHÁZ

nemzeti-történet | **hetedik rész**

SZÍNHÁZ ÉS POLITIKA

Az 1945-ös újrakezdés és a Major-Gellért-Marton-korszak

1945 elején, a fájdalmas veszteségekkel terhes ostrom után Pesten kijöttek az emberek a romok alól, az óvóhelyekről. A Nemzeti Színház és a Nemzeti Kamaraszínház pincéiben bújt és bújtatott színészek, muzsikuskok, színházi dolgozók, írók, rendezők is kimerészkedtek az utcára. Nagyon hamar készen állt a terv az élet, s benne a színház újraindítására.

Az ostrom után egyből

A Nemzeti Színház élére Major Tamás színész-rendezőt nevezte ki az új kormány, aki 1930-tól volt az első számú színház tagja. Hevesi Sándor szerződtette, majd Márkus László (aki csak névrokona a később rendkívül népszerű kitűnő színésznek) igazgatása alatt még szintén kis szerepekben haladt a pályája, ám igen sokat tanult a színházról, a közönségről, s e kettő viszonyáról. A Németh Antal vezette társulatban kapott előbb játékmesteri, majd rendezői feladatokat, és szaporodtak a vezető szerepek, és a kritika által is regisztrált alakítások (elsőként a *Tartuffe* címszerepe 1943-ban). Maga Major ugyan legszívesebben a Hevesitől tanultakat idézte későbbi írásaiban és beszédeiben, de ő és más, a náci-nyilas idők után fölszabadult, s már a koalíciós időkben vezető pozícióba került baloldali és liberális művészek (Várkonyi Zoltán, Fábri Zoltán), sok tekintetben Németh Antal „tanítványai” is voltak – elsősorban a mindenk fölé áll szakmai minőség képviselésében.

A háborús sebeket a színházépületen is ki kellett még javítani, de a fő célkitűzés az volt, hogy mielőbb játsszon a Nemzeti. Folyt a romeltakarítás, megindult a munka. A színházcsinálók mindenképpen találkozni akartak közönségükkel, mind a túlélőkkel és az új érdeklődőkkel. Amolyan alkalmi, szinte vándorszínész-társulat verődött össze a Nemzeti Színház Blaha Lujza téri és Csokonai utcai épületeinél, hogy azután birtokba vegyék az Andrássy úti Kamaraszínházat, majd az Operaházat és a Magyar Színház épületét is.

„Végre aztán összeállt a februári matiné – idézte fel a közvetlenül az ostrom utáni hangulatot Major Tamás a *Forró színpad* című 1979-es visszaemlékezésében. – Nagy hőcsésben, zsúfolt házzal, ünnepélyesen. Pedig csak kis cédulákat ragasztottunk ki, meg a [...] Szabadságban jelent meg egy hír, mégis óriási tömeg szorongott a Magyar Színházban. Egy vékony vezetéken kaptunk villanyt az Elektromos Művektől, a

színpadon lógott az egyetlen villanykörte. Székely Mihályt Kispestről, a plébános pincéjéből hoztuk be, teherautó hozta az Operából a kottaállványokat meg a kottákat, ott volt Failoni, találkoztunk Nádasdy Kálmánnal, mindenkit mozgósítottunk, Tátrai volt az első hegedűs ezen az első koncerten, ahol is Failoni először vezényelte az Internacionálét. Soha nem felejttem el: senki nem tudta pontosan a szövegét. Nagyon rosszul énekeltek, de lelkesen. Amikor Gobbi Hilda szavalt, Budáról becsapott egy gránát. Szerencsére nem robbant föl, de egy lyukat ütött, úgyhogy szavalásának a második részében hófüggöny volt előtte. Leírhatatlanul izgalmas, szép látvány volt. [...] Szerztünk egy fekete körfüggönnyt, arra leeresztettünk egy nemzetiszínű és egy vörös, sarlókalapácsos zászlót, és azt írtuk rá: »Fázunk és éhezünk / S átlóve oldalunk, / Résztünk minden nyomor... / De – szabadok vagyunk!« Leírhatatlan volt a siker, és ez adta a lökést ahhoz, hogy a lehető legrövidebb időn belül megindítsuk a színházi életet.”

S az első matiné után nagy lelkesedéssel dolgoztak tovább, hogy mihamarabb megnyithassák a Nemzeti Színházat...

„... Most már csak a szereplőket kellett összegyűjteni – olvashatjuk a *Forró színpad*ban. – [...] Rátkai Mártonnal öröm volt találkozni, hiszen őt a német megszállás előtt láttuk utoljára. Várkonyi is teljes erővel dolgozott, Gobbi motorja volt a szervezésnek, úgyhogy hamar össze tudtuk állítani az előadásokat. Nos, mit játszunk? Nyilván azt, amit már tudunk, hát így került sor újra a *Tartuffe*-re, és volt nekünk egy *Karnyóné*-előadásunk, Gobbi Hildával a főszerepben, azt is összehoztuk, úgyhogy néhány próba után azonnal megkezdtük a munkát a színházban. Közben nagy dolgok történtek. Megtaláltuk a Damjanich utcában Törzs Jenőt. Áthozattuk Budáról az ottrekedteket, [...] Bajor Gizit, Csontos Gyulát, Somlay Artúrt. [...] Szóval, játszottuk a *Tartuffe*-t és a *Karnyónét*. [...] Az előadások délután 3-kor kezdődtek. Buda akkor szabadult fel és már létezett a Manci-híd. De jöttek emberek csónakon Budáról Pestre, és egyszerűen senki nem akarta elhinni, hogy a színház létezik. Kiállítunk az utcára, és harsogtuk, hogy színclóadás lesz. Egyszerűen nem hittek a fülüknek. Szakállas emberek, munkások, értelmiségiek jöttek kis hátizsákkal, és délután beültek az előadásra, ez valami felejthetetlen élmény volt. Törzs Jenő leírhatatlanul boldog volt, ő adta elő *A dobányzás ártalmasságáról* című

Marton Endre (1917–1979)

1941-ben végzett az Országos Színészegyesület színiiskolájának rendezői szakán, majd a (Madách téren Püskösti Andor vezetésével működött) Madách Színház Stúdiójának lett a tagja. 1945-ben a Vígyszínházba ment át, és ott lett főrendező 1946-ban. 1949-ben szerződött a Nemzeti Színházhoz, ahol hét éven keresztül rendező, 1956 és 1971 között pedig főrendező volt. Itt rendezte a magyar klasszikusok közül például Madáchtól a *Mózes*t és Vörösmarty Mihály szinte elfeledett *Czillei és a Hunyadiak* című drámáját. Szívesen rendezte kortárs magyar írók műveit is. De készített játékfilmeket, tévéfilmeket és rádiójátékokat is. Amerikai ösztöndíjas útja után, 1971-ben a Nemzeti Színház igazgatójává nevezték ki, mely tisztséget 1978-ig töltötte be. 1950-től tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskola rendezői, 1974-től pedig a színész szakán is. Kapott Erdemes művész és Kiváló művész kitüntetések és kétszer Kossuth-díjat.

A Magyar színházművészeti lexikon (1994) így mutatja be: „Rendezői munkásságát elmélyült szövegelemzés, a színpadi tér művészi kihasználása, a pontos kidolgozás jellemezte. Átgondolt szereposztással szolgált a művek színpadi hatásosságát. Elfeledett, fontos magyar klasszikusokat keltett új életre. Sikeresen szólaltatta meg a kortárs magyar satirikus drámát. Érdeklődéssel fordult a legújabb nyugati dráma értékei felé. Hitelesen állította színpadra García Lorca, O’Neill, Miller, Williams, Osborne, Stoppard, Peter Weiss, Tábori György, Dürrenmatt műveit. Ő ismertette meg a hazai közönséggel a kritikai szovjet drámát, Arbuzov, Gelman alkotásait.”

Csehov-monológot. Szegény Csontos Gyula, aki évek óta nem beszélt Somlayval, amikor ott összetalálkoztak, kezét fogtak, megölelték egymást, és mindketten sírtak. [Csontosnak] sajnos nem lehetett a cukorbaján segíteni, nagyon hamar meghalt. A Nemzeti Színház épületében a *Szent Jóbannát* próbáltuk, ott játszani nem lehetett, mert a nézőtér kapott egy belövést. Törzs a második próbán feledhetetlen alakítást nyújtott. Ezután hazament és meghalt. Szívujja volt. Somlay teljes lelkesedéssel állt a színház mellé. A közben megérkezett Gellért Endrét, aki a katonaságtól szökött meg, azonnal bevontuk a munkába. [...] Egyszer az Emkénél szaladtunk, kevés volt az időnk, mellettem rohant Gellért, és azt mondta, hogy ő rendező szeretne lenni. Mondtam: jó! Csak így mellékesen – futás közben. És amikor Hont Ferenc megküldte nekünk Moszkvából a *Viharos alkonyat* című darabot Háy Gyula fordításában, azonnal elkezdtünk próbálni. Ezt már Gellért rendezte. [...] Gellért megmutatta oroszlánkörmeit, nagy műgonddal készítette az előadást. Ott volt a bemutatón Révai József, Rajk László, Kodály Zoltán. Óriási reveláció volt ez a bemutató, nagy siker, az első szovjet darab, amelyet a felszabadult városban játszottunk. [...] Az előadás után már arra készültünk, hogy a Magyar Színházat megnyissuk a *Bánk bánnal*.” (*A Nemzeti Színház 150 éve* című kötet adatai szerint a sorrend éppen a fordított volt, mint ahogy Major az emlékezésében írja – előbb a Bánk bánt mutatták be, csak azután a szovjet darabot.)

Gábor Miklós így emlékezett az 1945-ös kezdetre: „...Major negyvenötben politikai feladatot kapott: vezesse a magyar Nemzeti Színházat a kommunista párt nevében, a párt politikájának megfelelően. Major örökölte a »régik« gárdát, ráadásul olyan emberekkel együtt, akik régi kollégái voltak, akiknek egy része szerette, más része azonban megvetette, mint afféle kis epizodistát, akit felülről erőltettek rájuk. Mi, fiatalok, azt vártuk Tamástól, hogy na most hoppá! Itt az új világ! – a »régik« pedig gyanakodva vártak: velünk most mi lesz?

Sorsdöntő volt, hogy Gellért Bandival szövetkezett: nélküle valószínűleg nem is tudta volna megoldani ezt a feladatot. A Nemzeti Színház az ország legjobb színháza volt, és ez kettőjük munkájának eredménye elsősorban.”

Történelmi áthallás – Bessenyei Ferenc főszereplésével (mellette balra Ungvári László, jobbra Lukács Margit) 1956. október 20-án mutatták be Németh László Galilei élete című drámáját. A forradalom másik előadása Illyés Gyula Fáklyalángja volt, amelyet 1952 óta játszott a Nemzeti. Ezekkel a drámákkal nyitott újra a Nemzeti 1956 decemberében. Mindkét előadást Gellért Endre rendezte.

Az államosítás

1945 és 1948/49 között a budapesti és ahazaiszínházi élet fő célja az volt, hogy visszatérjenek a „rendes kerékvágásba”, vagyis a stílust, műsort és játékmódot jellemző pluralizmus, az intézményi működés területén a közönség számára választási lehetőséget kínáló differenciált struktúra irányába indultak. A háború végeztével újraalakultak a korábban működött társulatok, intézmények, sőt, újak is létrejöttek (mint a legemlékezetesebbek egyike, a Várkonyi Zoltán vezette Művész Színház). A hatalomváltás és a baloldali pártegyesülés útján létrejött koncentrált politikai irányítás azonban új modell létrehozását tervezte, s 1948-ban megkezdtek, majd a következő évben le is zárták a kulturális intézmények, köztük a színházak állami kezelésbe vételét, majd ezt követően a politikailag nem megfelelőnek tartott fórumok betiltását, az ide sorolt művészek működésének ellehetetlenítését (letiltással, deportálással, a háború alatti tevékenységük miatti retorziókkal, illetve fenyegetésekkel). Többen a művésztsadalomból elhagyták az országot, egyes társulatokat szétszórta különböző intézményekbe, bizonyos színházakat megszüntettek... A műsorpolitikában előírták a „szocialista realizmusnak” megfelelő művek előadását, elvárták a „szocialista embertípus” pozitív bemutatását, a „relativista és pesszimista polgári” dekadencia nyomainak eltüntetését.

Az államosításnak voltak azért pozitív következményei is: első sorban az, hogy a piaci viszonyok közt működő színházaknál az állam biztosabb alapokat teremtett a működésre (s később a művészi munkára is) az állandó, egész éves fizetés, a nyugdíjjogosultság biztosításával minden színházi dolgozó számára. Másodsorban pedig a művészetek közönségének korábban nem tapasztalt mértékben történt kibővítése a következő évtizedekre garántáltan megtöltötte a színházi nézőtereket is, hiszen az állam nem csak magukat a színházakat, hanem a kultúra fogyasztó közönséget is támogatta.

Igy azután 1949-től Magyarország minden színháza „nemzeti színház” lett. Míg korábban csak a Nemzeti és az Operaház volt az, úgy ettől fogva minden városi/megyei hatáskörű vidéki teátrum, a

Major Tamás (1910–1986)

Kétszeres Kossuth-díjas Kiváló művész. A Színművészeti Akadémián 1930-ban szerzett diplomájával 1931-ben szerződött a Nemzeti Színházhoz. Színházi alkotásaiban, alakításai-
ban (melyekből kitűnik karakterszínész-alakítanak sokoldalúsága – hisz játszott komikus, de épp olyan erővel tragikus szerepeket, kisebbeket és nagyobbakat, klasszikus és kortárs művekben egyaránt) és rendezéseiben, de verselőadóművészetében és színészpédagógiájában egymással összekapcsolódó, népszerű irányultságú esztétikai következetesség körvonalazódott. Egészen fiatalon elkötelezte magát a baloldalisággal, a társadalomkritikus politikával és a közéleti felelősséggel. Így hiteles baloldali, kommunista állásfoglalásait világos elvek határozták meg. Volt országgyűlési képviselő (1949–1953, 1958–1971) és pártfunkcionárius is. Az 1930-as évektől föllépett a munkáskultúra előadásain a Független Színpad tagjaként, rendezte a Vigadó Estek antifasiszta műsorait, és részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945-től 1962-ig a Nemzeti Színház igazgatója volt, majd főrendező ugyanott. A társulat bizalmát az 1956-os forradalom napjaiban elvesztette, eltávolították igazgatói székéből október 31-én (decemberben már vissza is tért), és a Nemzeti Színházban vezetett káderlapokat az érintettek megismerhették. Major végül 1962-ig állt a színház élén, majd némi átmenet után (amikor Both Béla vezette a Nemzetit) Marton Endre került az igazgatói székbe. Major az 1982-ben alakult, a Nemzeti Színház korábbi kamarszínházában működő Katona József Színház társulatának alapító tagja lett. 1947-től a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára volt. Színházi és közéleti szereplése mindenképpen korszakos, de ellentmondásoktól nem mentes.

Politika a színházban – Major Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója
16 ezer forint értékben jegyez békekölcsönt. Mögötte Rátkai Márton,
Rutkai Éva és Ferrari Violetta (1950) | Magyar Fotó

Gellért Endre (1914–1960)

A háború után került színészként a Nemzetibe, amelynek segédrendezője, majd rendezője, 1950-től főrendezője lett. 1945-től óraadó tanárként tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, 1946-tól rendes tanár volt, majd a színtanszak vezetőjévé nevezték ki. 1947-ben Párizsba kapott ösztöndíjat. A kétszeres Kossuth-díjas, kiváló és érdemes művész „tudatosan támaszkodott a hazai színész-hagyományokra. A nagy egyéniségeket pontos elemzéssel szervezte jó ritmusú, átütő erejű együttessé, a művészi összjáték példás résztvevőivé. Találkozása a Sztanyiszlavszkij-rendszerrel megerősítette a valóság keresésében, részletgazdag tolmácsolásában. Újraértelmezte a klasszikus műveket, de nem zárkózott el a stílus kísérletektől sem. Az új magyar műveket igényes dramaturgiai együttműködéssel segítette színpadra.” Somlay Artúr ezt mondta a fiatal Gellértről: „Ez a fiú lesz az új Hevesi Sándor.” Az ő nevéhez fűződik az addig betiltott *Az ember tragédiája* színpadra állítása (1954). Utolsó színpadi rendezése Csehov *Ványa bácsija* volt. 1960. március 1-jén öngyilkosságot követett el.

Gellért 1956-ig tanított és vezetett osztályt a Színművészeti Főiskolán. Majd 1960-ig, élete végén már csak „néma tanúként” működött a Nemzeti Színházban. Bizalma és lendülete 1956-ban, a forradalom utáni időkben tört meg. Az akkor fiatal Lengyel György rendező, színháztörténész így idézi fel az alakját: „Mindenkitől azt hallottuk, hogy a hallgatói imádták. Mint főtanszak-vezető, Gellért adta meg a főiskola tekintélyét, nagyon jó tanárokat szervezett maga köré. Ő volt [...] az egyetlen, aki Hevesi Sándorról szakmai üléseken is beszélt. 1956 őszén csak pár hétig tartott a tanítás, s amikor újra indult, Gellért az első öngyilkossági kísérlete után már nem tanított. Somló Istvántól, a Nemzeti akkori színésztől hallottam, hogy Gellértet mélyen megrendítette a Nemzeti Színház forradalmi bizottságának döntése, amellyel Major Tamás igazgatóval együtt őt is »leváltották«. Ezt soha nem tudta feldolgozni, úgy érezte, színészei megtagadták. Később többen megkövették, próbálták tisztázni a történeteket, bizonygatva, hogy félreértette a helyzetet, és visszahívták a főrendezői munkakörébe. Akár félreértés volt, akár nem, ez a sebe élete végéig nem gyógyult be.” (*„Emlékét nyugtalansággal gyászolom”, Színház, 2014. november*)

hagyományos és az új (például az Állami Bábszínház) budapesti intézmények, valamint az állandó színházzal nem rendelkező országrészek bejárására és ellátására alapított Faluszínház (később különböző nevek) mind állami fenntartásban működött.

Ebből is fakadt a Nemzeti Színház öndefiníciójának újabb (kiseb)b) válsága: ha minden magyar színház „nemzeti” színház, mi legyen, mi lehet a feladata a Nemzeti Színháznak, s hogyan töltheti be azt. A választ a hagyományok és a korszerűség újraértelmezett viszonyában találták meg a Nemzeti vezető alkotói, Major mellett Gellért Endre és Marton Endre.

Major vezetése és Marton főrendezősége idején a Nemzeti, mondhatjuk, két korszakot élt meg. Az első időszak, nagyjából 1956/57-ig a Nemzeti hagyományainak megtartása mellett az újjáépítés jegyében telt. S ez nem csak az épületre, de főképp a társulatra és a műsorra vonatkozott. A (nálunk szerencsére rövid ideig uralkodott) sematizmus idején is műsoron tartotta a Nemzeti a hazai és külföldi klasszikus repertoárt, és dolgozott kortárs, új szerzőkkel is, akik közül Illyés Gyula lett kiemelkedővé. A szovjet szerzők mellett/helyett gyakran orosz drámaírók műveit vették műsorra (Gogol, Osztrovszkij, Csehov), s új hangot jelentett Goldoni vagy Brecht nevének megjelenése a színpadokon. A jeles erőkkel föllálló társulat legjelentősebb színészei Gobbi Hilda, Mészáros Ági, Tökés Anna, Abonyi Géza és Bessenyei Ferenc volt. Ugyanakkor a társulat belső viharait és a szoros kapcsok mellett tapasztalható érzelmi válságokat mutatja, hogy két meghatározó művész (Somlay és Gellért Endre) öngyilkossága, majd Gobbi és Bessenyei távozása megtörte a társulat egységét. (Gobbi 1960–70 között a József Attila, Bessenyei 1963-tól ’67-ig a Madách Színházban volt.) 1956 után pedig a játéktípus, a műsor- és társulati politika (a kritikusok megfogalmazásában) a széthullás jeleit mutatta, kaotikus esztétikai elveket és gyakorlatot.

Rivalizáló rendezők

Major és Marton viszonya és vetélkedésük gesztusai nyomták rá bélyegüket az 1956 utáni időszakra. De ez a feszültség nem rossz, hanem inkább izgalmas, bár egyenetlen színvonalú és sikerű előadások létrejöttét inspirálta, miközben a színházon belüli hangulat meglehetősen feszült volt. De ez időben megerősödött a Nemzeti a Brecht-játékban, az elidegenítő, sőt, az avantgárd színház kísérletei ekkoriban a Nemzeti Színház színpadán zajlottak. Ugyanakkor a hagyományos szerepeiből sokat föladott (például a honi és külföldi klasszikusok, vagy épp az új magyar drámák bemutatásának exkluzivitását). Pedig azok biztosították korábban a Nemzeti Színház vezető és központi szerepét a magyar színházi intézménystruktúrában. Sokan attól tartottak, hogy a színház egy kísérletező rendező-igazgató, egy játékos és gyakran improvizatív színész-zseni kezei közt eltűnik a többi (szintén állami) színházak közt. De a kortárs kritikusoktól (és a cenzúra szükségességét fejtető) politikai funkcionáriusoktól eltérően ma már másképp látjuk az 1950-es évek második felétől tapasztalható új irányokat.

Major (és jórészt Marton is) a színház és a Nemzeti mindenkori korhoz kötöttségéből, a színház esztétikai és társadalmi szerepvállalásának alapértékéből indultak ki, amikor a játéktípuson vagy épp a repertoáron gondolkodtak. Major már Hevesi kapcsán is végiggondolta a tradíció és az újítás viszonyát. A konzervatív, a hagyományok (f)első(bb)rendűségét hangsúlyozó színjátszást egyhelyben állónak, önismétlőnek, „nem haladónak” írta le. S azzal szemben megkülönböztetett a magyar színház történetében és saját jelenében is felfedező, kísérletező és újító alkotókat. A felfedező, aki például a Shakespeare-

játszást új ismereteink alapján reformálja, mint Gordon Craig s az ő nyomán Hevesi; a kísérletező, aki az ismert műveknek új arcot, új hangot ad a rendezői, a vizuális stílus és a színészi játék elemeinek fölszabadításával (például az avantgardisták, Pünkösdi Andor, Palasovszky Ödön); az újító pedig, aki a korszerű színház legújabb eszközeit, dramaturgiáját és játéktílusát teremti meg és működteti, a közönséget is megismertette a mindenkor jelen szellemi kihívásaival (többek között Bertolt Brecht).

Szerepük eltéréseit abban látta, hogy miképpen viszonyulnak a színjátszás művészi alapelveihez (például a színészi „játékhoz”), illetve a közönséghez. A lényegében egyeduralkodó Sztanyiszlavszkij-módszer (a lélektani realizmus) technikájának és szemléletének megtörése, s nem megtagadása vezette Majort és alkotótársait az új műsor újszerű előadása során. A Major Tamást mind művészileg, mind politikailag érdeklő Brecht darabjai mellett Marceau *A tojás* (1957), illetve Peter Weiss *Marat / Sade* című drámájának (1966) Marton Endre rendezte emblematisz produkciói mutatták leginkább a Nemzeti korszerűen újító arcát.

A magyar klasszikus repertoár, melynek három legjelentősebb darabja a *Bánk bán*, a *Csongor és Tünde*, valamint *Az ember tragédiája*, természetesen, szintén a Nemzeti repertoárjának része kellett legyen.

Ugyanakkor az 1950-es évek ideológiai vitái, a filozófusok, a kritikusok és a politikusok véleménye beleavatkozott e művek színpadi sorába. A romantika nemzeti klasszikusai nem feleltek meg a szocialista realizmus elveinek. Persze, végül visszakérülhettek a Nemzeti műsorára, de a művészi, alkotó és újító attitűd még sokáig nem érinthette e legnagyobb kihívást jelentő drámákat, a konzervatív értékőrző feladat elnyomta a felfedező és újító elemzés és a valódi játék lehetőségét.

Az 1960-as évek első felében a Nemzeti új sikerkorszak küszöbén állt, megtalálni látszott a hangját, helyét a többi színházak között, közönségét és az 1945 utáni első generációváltással új alkotónemzedékét is. A Nemzetibe visszatérhetett Mezei Mária, s a színpadon föltűnt Bara Margit, Váradi Hédi, Ronyecz Mária, Kálmán György, Timár József, Básti Lajos, Sinkovits Imre, Kállai Ferenc, Avar István, Sztankay István, Iglódi István, Szacsay László. Marton és Major mellett megjelent Babarczy László mint rendező.

SIRATÓ ILDIKÓ

A képek forrása: Országos Széchenyi Könyvtár Színháztörténeti Tár, Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum, a Nemzeti Színház archívuma

Gellért Nemzetije

„Gellért Endréről kevés szó esik mostanában. Most is, akárcsak életében, Major Tamás elé áll és beárnyékolja. Pedig a háború utáni Nemzeti Színház megteremtője Gellért Endre volt. Gellért Oszkár fia, Mórincz Zsigmond kedvenc gyerekvendége a leányfalusi házban – nem könnyű indulás egy érzékeny, sérülékeny fiatalembernek. Nem is maradt nyomtalan, a későbbi tragédiának itt volt a gyökere. Rövid életében azonban zseniálisat alkotott: a háború utáni első tíz év ritka ragyogást hozott a Nemzeti Színházra! Aki nem élt itt és akkor, nehezen tudja elképzelni, hogy egy agresszív zsarnokság miért tűrt meg egy ilyen virágzó színházat. Budapest tele volt tehetségekkel, jobbnál jobb színészek várták, hogy munkához jussanak. A nemzeti színházi nagy deklamálók már kevesen voltak, az akkor érett generáció már Hevesi Sándor és Németh Antal modernbb Nemzetijének szellemében játszott, és bár Törzs Jenő és Csontos Gyula csak egy pillanattal élték túl a háborút, itt volt Somlay Artúr és Bajor Gizi, Timár József és Rátkai Márton, Uray Tivadar és Básti Lajos. És a fiatalok: Mészáros Ági, Ruttkai Éva, Ferrari és Gábor Miklós! Gellért a Vigszínházból jött, magával hozta az úgynevezett társalgási stílus minden eleganciáját, behozta a Nemzetibe mindazt, ami a Vigszínházban jó volt. Harmincéves, mikor Major meghívja és rábízta a társulatot. Soha jobbkor nem

tehetette, mert mindaz, ami akkor – orosz hatásként – elérkezett hozzánk, tökéletesen feküdt Gellértnek. (...)

Az orosz üzenet Gellért számára tehát nem volt ukáz, a lélektani realizmus neki természetes közege volt. És a nagy bölények, a nemzeti színházi öregek és fiatalok, boldogan engedelmeskedtek neki. Priestley, Gogol és Schiller, Csehov és Ibsen! És Mórincz Zsigmond! Az *Úri murit* nem csak rendezte: kitalálta. Egyszerre minden összetalálkozott: Gellért Oszkár és a Nyugat, a leányfalusi Mórincz-házban töltött nyarak, a pszichológiai finomság és a paraszti humor. Mindez természetesen és harmonikusan simult egybe, népi-urbánusan, vagy megfordítva, ahogy ennek mindig lennie kellett, és ahogy ez, remélem, szebb időkben, újra lesz! (...)

1951-ben, amikor Majort készültek tartóztatni, Gellértet hívták, és a Nemzeti igazgatójává akarták kinevezni. Nem vállalta, és mindvégig főrendezőként vitte a színház ügyeit, Major székét középre állította, és ő maga leült egy másikra. Nem hitt Major eszméiben, de hitt az emberi szolidaritásban. Később – a forradalom után, mikor Gellértnél első, mély depressziós rohama rátört – Major nem volt vele ilyen szolidáris, gúnyolta, és elengedte a kezét. Ez felgyorsította végzetét, és az események az 1960-as, második öngyilkosságáig már nem álltak meg. (...) Ennek a Gellért teremtette Nemzetinek

„Az Úri murit nem csak rendezte: kitalálta.”
Gellért Endre 1948-as rendezésében
Mészáros Ági és Rajczy Lajos

olyan erős sugárzása volt, hogy minden magyar színháznak ez lett az etalonja. Ebben nőttünk fel, és ehhez akartunk hasonlítani” – olvasható Ádám Ottó *Kolozsvártól a Madách színházig* című írásában. Ádám pályakezdőként Gellért segédrendezője volt a Nemzetiben.

Jelenet a Bánk bán 1845-ös bemutatójából – ebben a szereposztásban volt látható az ünneplők által félbeszakított előadás a Nemzeti Színházban 1848. március 15-én is.

Bánk bánt Lendvay Márton, Gertrudist Laborfalvi Róza alakította.

| képek: Digitális képtárház
– OSZK, OSZMI

SZENVEDÉLY ÉS FORRADALOM

Laborfalvi Róza és Jókai Mór szerelme

Százhetven évvel ezelőtt, 1848. március 15-én a nemzeti és az egyetemes emberi szabadság, a polgári átalakulás jelszavaival az európai városok sorában Pest-Budán is győzött a forradalom. A zuhogó esőben nagy horderejű változások történtek: a Helytartótanács eltörölte a cenzúrát, szabadon bocsátotta a sajtóvétség és izgatás vádjával elítélt és fogva tartott Táncsics Mihályt. Ám mily különös a magyar néplélek! Nem elégedett meg a korszakos jelentőségű eseményekkel és a fennkölt pillanatokkal, a nap krónikáját házassággal végződő romantikus szerelemmel is emlékeztetéssé akarta tenni.

A Nemzeti Színházban közkívánatra Katona József *Bánk bán* című tragédiája került színre. Ám a forradalmi hangulatban csakhamar félbeszakadt az előadás. A nép egy idő után azt követelte, hogy a frissen szabadult Táncsics szóljon hozzájuk. A további eseményeket Mikszáth Kálmán *Jókai Mór és kora* című művében így foglalta össze: „Ekkor Jókainak az az ötlete támadt, hogy fölszalad a színpadra és onnan szól a néphez. Úgy amint volt, rohant fel karbonari köpönyegében s erősen behorpadt cylinder kalapja mellett egy óriási veres tollal, de egyszerre meghökkent, a lába legyökerezett. Egy tűnemény állt előt-

te. A forradalmár előtt egy királyné. Gertrudis. A legszebb Gertrudis Magyarországon. Laborfalvi Róza levett a saját kebléről egy nemzeti színű kokárdát és a Jókai szíve fölé tűzte, aztán a szeme közé nézett mélan, édesen, rejtelmesen. És Jókai e pillanatban érezte bizsergő ereiben, hogy ez a nézés az ő jutalma a végzettől a mai napért, és hogy ez a jutalom egy egész életre szól.”

A nagyközönség Jókai Mór és Laborfalvi Róza egymásra találásának történetét ekképpen ismeri. Az élénkebb fantáziájú előadók nyíltszíni csókról is beszámolnak. Jókai azonban egészen másképpen örökítette meg ezt a jelenetet:

„Ezen a napon találkoztam a színpadon Laborfalvi Rózával. Nem játszottunk: komoly volt a szerep. Egy felizgatott néptengert kellett lecsillapítani: egy fejetlen óriást gondolkodásra bírni. Ott és akkor őtőle kaptam az első érdemrendet, a nemzeti színű szalagszallagot a mellemre. Ez volt az eljegyzésünk. Ha egyszer elfogadtam, azt nem lehet letagadni. De őszintén, igazán megszerettük egymást, úgy, ahogy csak két tiszta lélek egybeolvadhat. Mindegyikünk feltalálta a másikban saját lelkének kiegészítő felét.”

„Lelkesedéssel, kötelességérzéssel akart jó feleség lenni. És ez sikerült is neki. Megőrizte a férfi becsületét, szikla volt a forradalmárnak és hazafinak – erős fal, amire az író mindig támaszkodhatott –, de boldogságot adni nem tudott. Az az erő nem adatott meg neki. (...) Mennyi dicsőség, ünnepeztetés szerencse részese lett. Férje, a legnagyobb költő, legpoétikusabb alak, legjobb férj, minden kívánságát teljesítette, szeretették egymást, és mégis – talán sose volt boldog. Nem tudott az lenni, se mást azzá tenni, Nem tudott cirógatni, mosolyogni, otthont teremteni” – írta Feszty Árpádné Jókai Róza nagyanyjáról, Laborfalvi Rózáról.

Abban még Mikszáth is bizonyos volt, hogy aligha lehetett az igaz, hogy Jókai életében 1848. március 15-én találkozott először Laborfalvi Rózával. A fiatal író és lapszerkesztő valószínűleg már évek óta személyesen ismerte Pest legszebb színésznőjét. S vonzódott is hozzá. S bizonyára Rózának sem volt közömbös a szegénylős rajongás. A forradalmi eufória, a felfokozott hangulat döntő lépésre kényszerítette mindkettőjüket. Hideg fejfel talán megálljt parancsolnak érzelmeiknek, de a forradalmat követő napokban a szenvedély legyőzte a rációt. „Úgy tetszett, mintha a föld egyszerre kikökönt volna rendes pályaköréből, s valami jótékony lökés által tizenötmillió mérfölddel közelebb jutott volna a naphoz, abba a perifériába, ahol tán a Venus mozog, s annak boldog lakói örvendenek a nap közelének. Melegség és delej és fény hatotta át az egész világot. Minden szív tele volt érzellemmel. Csodák történtek, s minden ember úgy vette e csodákat, mint természetes, mindennapi eseményeket, amiknek így kell lenni” – így jellemezte a bécsi forradalom hangulatát *A kőszívű ember fiai* című regényében Jókai Mór. Meglepő, hogy Jókai 19. század végén készült, idézett visszaemlékezésében a márciusi napok története tele van regényes elemekkel. Laborfalvi Róza nem elégedett meg azzal, hogy kokárdát tűzött a márciusi ifjú mellére, néhány nap alatt nemzeti színű süveget is „horgacsolt” selyemfonalból; rajta a felirat: március 15. Később – Jókai kérésére – az évszámot is ráhímezte: „mert ezt az évet, amíg világ világ lesz, mindig emlegetni fogják”.

A szerelmesek első nyilvános sétája is történelmi eseményhez kapcsolódott, ahhoz az „öröklé emlékezetes” estéhez, amikor a király által szentesített új alkotmány és a szabadság új korszakának öröme Pestet és Budát a lakosság kivilágította: „kart karra fűzve jártuk be a fényes utcákat Laborfalvi Rózával. Az volt az illumináció! Olyan vilansugárzást nem talált ki Edison. A szíveinkben volt az” – írta Jókai.

A felhőtlen boldogság nem tartott sokáig. A házasságot ugyanis mindenki ellenezte, legfőképpen Petőfi Sándor. Jókait azzal rémiszt-

gették, hogy Rózának, aki egyébként is hidegvérű, szívtelen teremtes, temérdek az adóssága. Ráadásul hét évvel idősebb a vőlegénynél. Jókai azonban hajthatatlan maradt. Petőfi végső kétségbeesésében barátja édesanyjáért üzent, hogy jöjjön személyesen, mert nagy a baj. A keménykezü, szigorú nagyszony utolsó érvként még egy titkot is leleplezett: fia nem tudott Laborfalvi Róza Lendvay Mártontól született, intézetbe adott kislányáról. A megszeppent Jókai megígérte, hogy örökre szakít a rovott múltú színésznővel. Aztán nyoma veszett. S nyoma veszett Laborfalvi Rózának is. A szerelmespár Jókai svábhgyi menedékében rejtőzött. Petőfi segítségével azonban ott is megtalálták őket. Csak az utolsó pillanatban sikerült „sűrű bozóton, úttalan erdőkön” keresztül „kétségbeesett rohanással” elmenekülniük. Egészen Rákoscabáig futottak. Itt esküdtek meg 1848. augusztus 29-én.

Jókai Mór és Laborfalvi Róza fellobbanó szerelme és házassága 1848-ban igazi forradalmi tettnek számított. Évszázados feudális szokásokat rúgott fel. Dacolt az előítéletekkel. A régi szemléletet azonban nem lehetett egyszeriben száműzni. Róza 1886-ban hunyt el, és Jókainak még élete végéig azt kellett bizonygatnia, hogy helyesen döntött, amikor a szívére hallgatott: „És az a nő, akit mindenki el akart tőlem szakítani, még erőszakkal is, lett az én sorsomnak intezője, hűséges szerető társam, halálból, bujdosásból megszabadítóm, dicsőségemnek osztályosa, büszkeségem.” Jókai írja később: „másfél év múlva az én áldott jó anyám maga jött oda hozzánk, hogy nőmet kedves lányomnak nevezze, s meghívja magához régi otthonunkba, a komáromi apai házba. Miért? Mert megérdemelte.” A kortársak és a jól értesült családtagok azonban mindenáron azt akarták bebizonyítani, hogy a pályakezdő írónak nem kellett volna feleségül vennie a „vén” színésznőt. A szépen felépített 1848-as mítoszt ezzel össze is törték.

GAJDÓ TAMÁS

Egy színész felkészül

(Szarvas József emlékeiből)

öltöny

Továbbjutottam a megyei József Attila versmondó versenyen! Tovább, a területi döntőbe, Békéscsabára.

Ha ott a délelőtti selejtezőn túljutok, délután már a tévé adja egyenes adásban a döntőt.

Harangozó Attila, a megyei döntő zsűrielnöke lelkemre kötötte:

– Csak bátran, és ne badarj! Ha van öltönyöd, abban menj.

Az eseményre való tekintettel a verseny napjáig nem kellett részt vennem szakmai gyakorlaton. Reggel hatra bementem a vágóhídra, mint mindenki, és beöltöztem munkaruhába: fehér sapka, fehér felsőkabát, fehér gumicsizma. Hozzá hasvédő, lánckesztyű, a derekamon késtartók, benne csontozó, szalonnázó kések, fenőacél.

Jött a sorakozó és az eligazítás.

Onnan a többiek indultak dolgozni. Ki a bélüzembe, ki csontozni, bőrt fejteni vagy tölni. Én pedig mentem az öltözőbe József Attila-verseket tanulni. Az öltöző előtt és bent egész nap lábujjhegyen, egymást pisszegve-leintve jártak a hentesek. Itt ilyen még nem volt!

Bennem pedig tudatosult, hogy Hajdú-Bihar megyét egy hentes fogja képviselni Békéscsabán. És akkor mi van?! Az nem lehet, hogy ne legyen hajdú-bihari a tévében!

Még feljött rám a nyolcadikos ballagási öltönyöm. Szerencsére a gumis nyakkendőt is megtalálta anyu.

– Kisfiam, nem tudom felhúzni a lábadra a cipőt. Nem bírom nézni, hogy szenvedsz.

– Anyu, muszáj!

– De kisfiam, a doktor is azt mondta, hogy ilyen súlyos orbáncfertőzéssel fekéüdni kell...

Anyu nagyon sírt. De valahogy mégiscsak bepréseltük duplára nőtt jobb lábamat is a cipőbe. Kilépve az utcára már abban éltem, hogy egyenesen a tévébe megyek. Délután az egész falu engem fog nézni! Nagyon lassan lépegettem, ahogy szerettem egy öltönyös emberhez illik.

Meg mert alig bírtam járni. Közben azt gyakoroltam, hogyan lépjek úgy, hogy ne látszódjék a sántításom. Minden lépés után remegve jött ki a számon a levegő, és könnyek szöktek a szemembe. Nagyon fájt. Próbáltam a versekre gondolni, hátha könnyebb lesz, ha másra figyelek.

– Hú, de kiötözté'!

Szolt rám a szomszéd néni, aki a virágos kertben kapált.

– Te Jáóska, olyan vagy, mint Szaros Pesta Jézus nevenapján!

Kiáltotta a hátamba a másik szomszédunk.

Ha tovább megyek, és nem kérdik, miért sántítok, akkor az azt jelenti, hogy nem látszik.

– Nízd mán, hát nem is köszön!

Ezt egy másik bácsi mondta, mert azt találtam ki, hogy nem veszek észre senkit, és így mások sem vesznek észre engem. De erre a megjegyzésre zsebre vágtam a nyakkendőt, kigomboltam az ing nyakát. Hátha így kevésbé leszek feltűnő.

– Mi van, Jáóska? Csak nem lakodalomba mész?

– De igen!

– Hová?

– Debrecenbe.

– Akkó csak igyekezzé', mer' lekised a vonatot.

Már nem álltam meg senkinek, mert újra elindulni maga volt a pokol. Levettem a zakómat, és iszonyú fájdalmak árán szaporáztam a lépteimet, nehogy lekéssem a vonatot.

– Te vagy az, Jáóska? Meg se ismerlek! Debrecenbe jössz te is?

– Nem, csak anyuhoz a bótba. Szia.

Bekanyarodtam a bolt felé. Azonnal bevillant, így mekkorát fogok kerülni. Nem volt mese, zokogva futásra váltottam. Már nem érdekelt, ki látja, mit gondol és mit mond. A fehér ingemet kirángattam a nadrágból, és sántikálva szaladtam az állomásra.

– Mi van, te sírsz?

Ezt kérdezte a pénztáros néni, amikor jegyet vettem.

– Nem, csak a csípős paprikás kezemmel belenyúltam a szemembe.

– Mér' húzod a lábad?

– Kicsit fáj.

Amikor indultam a peron felé, még utánam szólt.

– Gyúrd be az inged, mer' kilóg!

Nem jutottam be a tévébe.

Pedig direkt a *Nagyon fáj* mondtam. De biztos látszott, hogy sántítok. Viszont Békéscsabán délután annyi mindenféle könyvet kaptam jutalmul, hogy otthon azt is mondhatnám, megnyertem a versenyt. Csakhogy nincs róla oklevél. Meg hogyan vigyem haza ezt a rengeteg könyvet?! Hát annyira fáj a lábam! Lüktet is.

De anyu nagyon szeret olvasni, meg volt is közöttük egy, ami izgatott: *Othello*. Hiszen ezt gyerekkoromban játszották Gyulaházán! Láttam a tévében, sokat nevtünk rajta.

Különben is, ha a vágóhídon megmutatom, miket nyertem, tán még büszkéek is lesznek rám!

Azt tudtam, mit fog mondani Harangozó Attila.

– Biztos hadartál!

Este lett, amikor buszra szálltam.

A nyakkendőt visszatettem a kabát zsebébe, a kabátot begyűrtem a könyvek mellé a szatyorba, az inget kirángattam a nadrágból, és iszonyú kínok között, de kedélyesen indultam vissza, Hajdú-Bihar megyébe.

Még a tévében is majdnem benne voltam.

művészbejáró

Egy alkalommal, 1977 tavaszán, megfáztam.

A debreceni Csokonai Színház hirdetőt jelentetett meg a Hajdú-Bihari Naplóban, miszerint a színház kórusa felvételre hirdet a basszus szólamába. Nekem különben vékony hangom van, de most pont náthás vagyok, szerintem ezzel a „bödön” hanggal felvesznek.

Aztán nem találtam meg a bejáratot a színházba.

Szarvas József – 1978 körül

Minden ajtón benyitottam, minden ablakon benéztem. Sokszor. Mégsem találtam.

Néhány hét múlva újabb hirdetés: a Csokonai Színház férfi segédszínészi állást hirdet!

Délután háromkor kezdődött a meghallgatás.

Nem emlékszem, milyen indokkal, de a vágóhídról már délben elkeredezkedtem.

Három órát adtam magamnak, hogy betaláljak az épületbe.

Fejben ezerszer körbejártam. Rémllett, hogy van egy kis ficak, aminek a múltkori próbálkozásnál nem szenteltem elég figyelmet. Úgyhogy ott kezdek!

Negyed egykor megvolt a művészbejáró!

– *Tessik kérem felmenni a színészbüffébe, ott van a gyülekezés, oszt onnít lessz a száolítás!*

Beléptem, körülnéztem. Azonnal felmértem, hogy Éva lasztex nadrágjának sliccgombjáról mindenki látja majd, hogy női holmi. Kihúztam rá lazára a halmintás ingemet. Ahogy befurakodtam a kijelölt helyiségbe, mert mégse fogok kint ácsorogni, tisztára olyan érzésem volt, hogy talán mégiscsak most van az énekkari meghallgatás, mert akárhova kapkodom a fejemet: *mimimimimimi, mememememe, mémémémémémé, mamamamamamamama, monomomononono, jálálajalejeléjililólóju lujülü, priprepápréprü. Roppantbottalkoppantottam...Smuncilikislányazong oránálavillanegranemapácázárda...hovaszállszeszürkevarjúsízszegaaázízizzenaszírttyó, répa, retek, mogyoró...*

Egyikük felém fordult.

– *Té mit hoztál?*

Meghült bennem a vér. Hogy lehettem ekkora hülye?! Mert gondoltam én - ugyan nem írta az újság -, hogy hoznom kéne valamit, de nem mertem. Mi van, ha a portán lebukok? Pedig raktárosként válogathat-

tam volna: szalámi, szalonna, krinolin, hurka, csécsi szalonna, füstölt nyelv... Bármí.

Zavaromban, ijedtemben azonnal visszakérdeztem:

– *Té mit hoztál?*

– *Tíz verset, öt monológot és három dalhoz kottát.*

Beugrottam a WC-be, hogy összekaparjak az emlékezetemben pár verset.

Szólítottak.

Beléptem, megláttam egy fénykört, beleálltam. Ismerem én ezt jól, mi a *Hútosok*nál plafonról lelógó lámpával csinálunk ilyen kört.

– *Keresse meg a fényt, legyen szíves.*

Szólt egy hang velem szemben a sötétben. Bassza meg, hát ott állok!

– *Lépjén magának egy lépést előre.*

Gondoltam, nem vagyok hülye, a szélén - de még a körön belül - megálltam.

– *Na még egy lépést.*

Hátranéztem, a fénykör már mögöttem volt. Nem értettem. Előrenéztem. És ekkor szembecsapott a fény. Aha, értem. Dehát azt ki gondolta volna, hogy itt sréhen szemből is tudnak világítani?!

– *Na, mit hozott?*

– *József Attila: Mama.*

– *Még valami?*

– *József Attila: Anyám.*

– *Tud más is?*

Egy kicsit elkezdtem izgulni, mert már csak kettő volt.

– *Váci Mihály: Nem elég.*

– *Köszönöm, azt nem kérem. Van még valami?*

Éreztem, hogy elkezdett izzadni a tenyerem, és a lábam már régóta reszket.

– *Petőfi Sándor: Szeptember végén.*

– *Na, akkor mondja.*

Mi van, ha azt mondja, ezt sem kéri. Több versem nem volt. És mi van, ha a „*Mit hoztál?*”-kérdésre előveszem a krinolint vagy a hurkát?! És mi van, ha az a fiú meg se kérdezi tőlem, hogy mit hoztam?!

Talán egy hét telt el, de lehet, hogy több, mentem próbálni az UNIÓ-ba, a „*Biogálba*”. Ott volt a próbatermünk. Kicsit gyanús volt, hogy senki sem volt az udvaron. Hétvége van, de valaki vagy valakik mindig voltak. Cigiztek és/vagy beszélgettek. Most senki. Elhaladva a termünk előtt bepillantottam. Bent sötét, az előcsarnokban senki.

Pedig úgy emlékeztem, hogy ma próbálunk.

Benyitottam a termünkbe, és abban a pillanatban hatalmas ováció tört ki.

Ők már tudták, amit én még nem: mostantól segédszínész vagyok Debrecenben, a Csokonai Színházban.

részletek

Szarvas József – Bérczes László: Könnyű neked, Szarvas Józsi...
címmel a Magvető Kiadónál 2018 júniusában megjelenő
életrajzi kötetből

JÖVŐKÉP, TERVEK

Részletek Vidnyánszky Attila pályázatából

Újabb öt évre, 2023-ig kapott vezérigazgatói megbízást Vidnyánszky Attila a Nemzeti Színház élére. A „Nemzeti Színház – a nemzet színháza” címmel benyújtott pályázat fejezeteiben nagy hangsúlyt kap mindaz, ami az elmúlt négy és fél évadban megvalósult: az új működési rend és a repertoár kiépítésétől a nemzetközi kapcsolatokon át a gazdálkodásig. Az alábbiakban az eredményekre alapozva megfogalmazott legfontosabb terveket gyűjtöttük csokorba.

Repertoár

Mintegy ötven előadásból álló stabil és változatos repertoárral rendelkezünk. Ez lehetővé teszi, hogy az évi bemutatószámot csökkentjük. Maximum 7-8 új produkció születik majd évadonként, amelyek így hosszabb próbaidőszakkal, elmélyültebb műhelymunkával valósulhatnak meg. Ezzel az intézmény alkotói, kísérletező jellegét kívánjuk erősíteni.

A társulat

A társulatban a 2017/18-as évadban jelentős fiatalítás történt hat frissen végzett kaposvári diák szerződtetésével. A következő évadokban is tervezzük fiatalok felvételét. Számomra a társulat a színház egészét jelenti, nem csupán a színészeket. A jövő szempontjából fontos hangsúlyozni: azokkal a közvetlen munkatársaimmal képzelem el a munkát a jövőben is, akikkel együtt dolgoztam már korábban is, illetve azokkal a munkatársakkal, akiknek egy jelentős része 2002 óta a Nemzeti Színházban dolgozik – nagyszerű szakemberek mindannyian.

Kiemelt produkciók

A stabil repertoár és a kiváló társulat lehetővé teszi, hogy különleges, nagyszabású produkciókat, projekteket tervezzünk:

» Az első ezek sorában a *Csiksomlyói passió* szabadtéri verziója lesz a csiksomlyói nyeregben 2018. augusztus 18-án, amelyet a következő évadban nyolc állomásos turné követ vidéki és külhoni helyszíneken (Esztergom, Kisvárd, Gyula, Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Beregszász, Komárom és Magyarföld).

» A 2018/19-es évad elején Az ember tragédiáját is nagyszabású verzióban készítjük el a megfiatalított társulattal. 2020-ra pedig *Trianon* címmel tervezzük előadást a békediktátum 100. évfordulójára.

» A színházi működésünkön belül új irányt jelent a nyitás a film felé. Ennek legfontosabb eleme a Bánffy Miklós *Erdélyi történet* című regénytrilógiájából készülő több részes tévésorozat lenne. A mű, a téma alkalmas arra, hogy bemutassuk a Trianon előtti világot, és föltegyük a kérdést: hogyan jutottunk el nagy nemzeti

katasztrófánkhoz. Egy méltó sorozat alkalmas volna arra is, hogy újrapirozicionáljuk a magyar színházi elitet, lehetőséget biztosítva az új színészgenerációk bemutatkozására. Egy ilyen terv nyilván meghaladja lehetőségeinket, ezért a megvalósításhoz partnereket keresünk.

» Nem feledkezhetünk meg az előadások méltó rögzítéséről sem – ez nem csupán nemzetis ügy, hanem az egész színházi szakmáé. Olyan módon kell a rögzítések rendjét kitalálni, hogy a televízióban is vetíthető verziók készülhessenek, amelyek jó és élvezhető minőségben őrzik meg a fontos előadásokat az utókor számára.

Eucharisztikus Kongresszus

Hangsúlyos színházi jelenlétet tervezünk a 2020. szeptember 13-20. között Budapesten megrendezendő 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszuson, a világ katolikusainak négy évente rendezett legjelentősebb eseményén. A szervezőbizottság tagjaként javaslom, hogy szülessenek a magyar szentek életét bemutató 20-30 perces darabok (drámapályázat keretében), amelyeket profi és amatőr társulatok is előadhatnak szerte a városban. A színházi események központja a Nemzeti Színház lenne.

Színházi Olimpia

Nemzetközi téren is tovább kívánjuk fejleszteni kapcsolatrendszerünket. Büszkék vagyunk arra, hogy 2019-ben a szentpétervári Színházi Olimpián ott lesz a Nemzeti két saját és egy egészen különleges előadással: az Alekszandrinszkij Színházzal koprodukcióban készülő *A Karamazov testvérekkel*.

Madách Imre születésének 200. évfordulóján, 2023-ban azt szeretnénk, ha Budapest lehetne a színházi világ fővárosa, vagyis ha mi magyarok rendezhetnénk meg a Színházi Olimpiát a MITEM 10. évében.

Felújítás

A Nemzeti Színház épülete jelenleg 17 éves (az építkezés 2000-ben kezdődött, az átadás 2002-ben volt). Időszerűvé vált a teljes színháztechnológiai, épületgépészeti, számítástechnikai és üzemeltetési

felújítás. Ennek költsége megközelíti a 2 milliárd forintot, mely forrás biztosításáról 2017. decemberében döntött a Kormány. A beruházás előreláthatólag 2-3 év alatt valósítható meg. További tervünk a következő öt évre a nézők, illetve a színházi dolgozók parkolási igényeinek megoldása.

Tiszta TAO

2008 óta széles körben ismert a véleményem a TAO jelenlegi rendszeréről. Már a bevezetéskor hangoztattam, hogy a visszaélések lehetősége a rendszerbe bele van kódolva – nem jelent számomra elégtételt a most nyilvánosságra kerülő esetek kapcsán, hogy sajnos igazam lett. Tavaly a Magyar Kultúra Napján a Parlamentben tartott tanácskozáson a magyar kultúra rákos daganatának neveztem a TAO mostani rendszerét. A Nemzeti Színház az elmúlt öt évben is maradéktalanul kihasználta a TAO támogatást, és ezzel tervezünk a következő évekre is. De hangsúlyozva, hogy a Nemzeti Színház egyik alapítója a 0 % jutalék – a *Tiszta TAO Társaságok* rendszerének a Fővárosi Nagycirkusszal, a Magyar Állami Operaházzal, a veszprémi Petőfi Színházzal és a szombathelyi Weöres Sándor Színházzal együtt.

A 0 % jutalék körébe belépő előadó-művészeti szervezetek vállalják, hogy nem fizetnek egyetlen forint jutalékot sem a társaságiadó-befizetések után. Így elérik, hogy a vállalati adótámogatások kizárólag a nézőket szolgálják, a művészeti produkciók megvalósításához járuljanak hozzá.

Ingyenes előadások

A jelenlegi saját bevételt az előadásszám és/vagy a jegyár emelésével lehetne tovább növelni. Előzőt a dolgozói kapacitás, utóbbit a szemléletünk miatt nem áll módunkban megvalósítani. Mint azt már többször, több helyen nyilatkoztam: véleményem szerint a színházjegyeket ingyenessé kellene tenni, hiszen a színház fenntartói támogatását az állam az adófizető polgárok adóiból biztosítja. A jelenlegi működési rendszert figyelembe véve e törekvésemet egyelőre néhány előadás (*János vitéz, Csongor és Tünde, Fekete ég – A fehér felbő, Tóth Ilonka*) ingyenessé tételére korlátoztam diákok és kísérőtanáraik számára, de úgy gondolom, hogy a kiemelt állami támogatásnak érzékelhetővé kell válnia a jegyárakban is, így áremelést nem tervezünk.

a pályázat teljes szövege a színház honlapján (www.nemzetiszinhas.hu) olvasható

Hely, szerep, küldetés

„Mindig is feladatomnak tartottam, hogy részt vegyek a színházak kulturális közszolgálati funkcióiból fakadó működési elvek kidolgozásában, amelyek a közönségkapcsolatok és a közművelődés, de általában a színházi struktúra megújítását szolgálhatják – fogalmaz Vidnyánszky Attila a pályázat bevezető soraiban. – Az általam ötödik éve igazgatott budapesti Nemzeti Színház ennek a munkának egyik szellemi központja kívánt és kíván lenni, melynek a hazai és a határon túli magyar színházak érdekvépképviselétén túl a jövőben nagyobb szerepet kell vállalnia a kortárs magyar színházművészet eredményeinek nemzetközi elismertetésében is.

Kinevezésem pillanatában elkezdtük szervezni az első MITEM-et, a Madách Nemzetközi Színházi Találkozót, melyet azóta is minden évben megrendezünk, és aminek köszönhetően a Nemzeti Színház mára bekerült a világ színházi vérkeringésébe. (...)

Európai Egyesült Államok vagy egyenrangú európai nemzetállamok szövetsége? – ez ma egy olyan sorsdöntő drámai kérdés a kulturális életben is, melynek nyomán új módon vetődik fel a nemzeti színházak helye, szerepe, aktuális küldetése is.

Számomra nem kérdés, hogy a nemzeti önismeret elmélyítésének programját európai kontextusban és párbeszédben kell beteljesítenünk, miközben nyitottnak kell maradnunk az Európán kívüli kultúrákkal való párbeszédre is. Ez a stratégia eddig is hangsúlyosan volt jelen az általam vezetett intézmény működésében, de a jövőben tovább kívánjuk erősíteni nemcsak a színpadon, hanem a kulturális diplomácia és az oktatás területén is.”

NAGY MARI ESTJE

ápr. 7.

Mária testamentuma

Mi a hit? Meg kell-e halni a hitért? Meg kell-e ezért halni egy anya fiának? Vagy bárki fiának? Milyen terhet hordoz az az anya, aki elengedte a fiát? Cserébe a világot. A világ megváltásáért. Ezekre a kérdésekre keresi a választ a világhírű Colm Tóibín Mária testamentuma Nagy Mari előadásában.

mikor? hol?

április 7. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

TÉRSZÍNHÁZ

ápr. 14.

Magyar Elektra

A középkori szakrális dráma, a misztérium és a reformáció népszínházi formaújítása, a hitvitázó dráma ott forr Bornemisza művében. Nem klasszicizál. Nem esztétizál. Ennen korához szól nagy hittel, nagy erővel, sok-sok leleménnyel. A Magyar Elektra népszínház – mondja a Térszínház legújabb premierjéről Bucz Hunor rendező.

mikor? hol?

április 14. – 19 30 • Kaszás Attila Terem

MITEM

ápr. 14.

Cseresznyés kert – másképpen

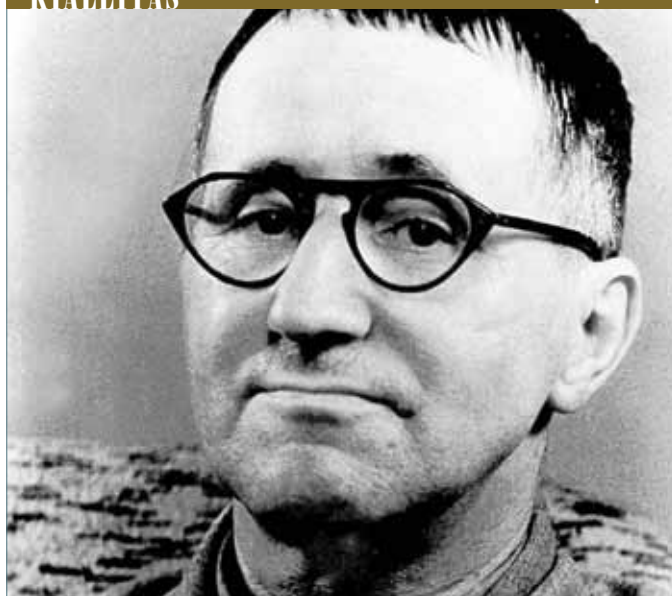
Mindannyian elhisszük, még előttünk áll minden. Valójában azonban minden túl vagyunk már. A cseresznyés kert egy évben csak egyszer virágzik. A múlandó szépség jelképe. A Csehov Cseresznyés kertjére épülő ukrán előadás szabadtéren különleges utcaszínházi hangulatokkal várja a nézőket.

mikor? hol?

április 14. – 21 óra • Hajóorr a Nemzeti Színház előtt
az előadás ingyenes

KIÁLLÍTÁS

ápr. 14.

Berliner Ensemble

Bertolt Brecht neve és tevékenysége szorosan össze függ a Beliner Ensemblbe (BE) színházzal – itt volt 128-ban a koldusopera ősbemutatója és 1954-től vezette ezt a teátrumot vezette a német mester. A berlini Brecht Archivum kiállítása a BE és a Brecht máig tartó kapcsolatát mutatja be.

mikor? hol?

április 14. – 18 óra • első emeleti nézőtéri társalgó

SZÜCS NELLI ESTJE

ápr. 15.

Fedák Sári

Ismernünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Koholt vádak miatt 1945 után mellőzték – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcso-
kat és a poklokat. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

április 15. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

TÓTH AUGUSZTA ESTJE

ápr. 25.

Hoztam valamit a hegyekből

Azt mondják, egy ember addig él, amíg emlékeznek rá. Vajon Mezei Máriára hányan emlékeznek napjainkban? És hogyan? – kérdezi Tóth Auguszt, aki egy monodrámával „felel”. Izgalmas kalandozásra hívja a nézőket, hogy közösen idézhessék fel sok zenével, humorral és iróniával fűszerezve az Asszony, Ember, Művész életét.

mikor? hol?

április 25. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

NEMZETI

A magazin megtalálható

országszerte a Lira könyvárúházaiban és boltjaiban.

ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK A BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMBAN

HŐSÖKKEL ÉS HŐSÖK NÉLKÜL

Hubay Miklós (1918–2011) színháza

Kiállítás megnyitó: április 3. – 16 óra

NYITOTT AJTÓ – VILLABEJÁRÁS

Pincétől a padlásig, avagy Bajor Gizi egykori villájának titkokkal teli világa

április 6., 14., 20. – 19 óra | részvételi díj: 1500 Ft/fő

Regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

KÖLTÉSZET NAPJA

Vendégünk: Erdős Virág 10 és 12 óra között,
12 órától Kiss Judit Ágnes

április 11. – 10 és 18 óra között változatos programok | belépő: 500 Ft/fő

SZÍNHÁZI KÖZVETÍTÉSEK A TELEVÍZIÓBAN

A televízió aranykora sorozat vendégei Wisinger István televíziós újságíró, szociológus, Szolnoki András szerkesztő, producer, Dunavölgyi Péter az MTV archívumának egykori vezetője

április 28. – 16 óra | belépő: 500 Ft/fő

Bajor Gizi Színészmúzeum:

1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet:

1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ:

www.oszmi.hu // www.facebook.com/oszmiibp

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

Történelmet írunk.

A Múlt-kor történelmi magazin aktuális számát keresse az újságárusoknál vagy fizessen elő kedvezményesen:

mult-kor.hu/elofizetes ◀◀

Már digitálisan is elérhető.

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **2600 Ft**

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mailcímét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), munkaszüneti és ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19, szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

bérlet- és jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

PEDAGÓGUSOK ÉS DIÁKOK FIGYELMÉBE AJÁNLJUK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet.

» A bérletek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre (kivéve a korlátozott számban váltható MECÉNÁS bérletet).

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

Gobbi Hilda Színpad	3	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	4	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	5	Cs	19:00
Nagyszínpad	6	P	19:00
Nagyszínpad	7	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	Szo	19:00
Bajor Gizi Szalon	7	Szo	19:30
Gobbi Hilda Színpad	8	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	10	K	19:00
Bajor Gizi Szalon	10	K	19:30
Gobbi Hilda Színpad	11	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	11	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	14	Szo	19:30
Bajor Gizi Szalon	15	V	19:30
Kaszás Attila Terem	23	H	19:30
Bajor Gizi Szalon	25	Sze	19:30
Nagyszínpad	29	V	15:00
Nagyszínpad	10	K	19:00
Nagyszínpad	11	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	12	Cs	19:00
Nagyszínpad	13	P	20:00
Gobbi Hilda Színpad	13	P	17:00
Nagyszínpad	14	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Szo	15:00
Hajóorr	14	Szo	21:00
Nagyszínpad	15	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	16	H	20:00
Nagyszínpad	17	K	20:00
Gobbi Hilda Színpad	18	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	18	Sze	16:00

Bánk bán I Katona József

Szindbád I Krúdy Gyula művei alapján

Szindbád I Krúdy Gyula művei alapján

Isten ostora I Bánffy Miklós: A nagyúr című műve alapján

Somnakaj I Müller Péter Sziámi

Házasság Palermóban I Carlo Goldoni

Mária testamentuma I Nagy Mari önálló estje | Clom Tóibín

Házasság Palermóban I Carlo Goldoni

Szent szörnyetegek I Jean Cocteau

Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő est I Olt Tamás önálló estje

Szent szörnyetegek I Jean Cocteau

Woyzeck I Georg Büchner | **PREMIER**

Magyar Elektra I Bornemisza Péter | a Térsínház vendégjátéka

Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje

Woyzeck I Georg Büchner

Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje

Csíkсомlyói passió

V. MITEM – MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

Svejk. Visszatérés I Tatyjana Rahmanova színdarabjának felhasználásával **1**

Svejk. Visszatérés I Tatyjana Rahmanova színdarabjának felhasználásával **1**

Woyzeck I Georg Büchner **2**

Oidipusz király I Szophoklész **3**

III. Richárd I William Shakespeare **2**

A kaukázusi krétakör I Bertolt Brecht **4**

III. Richárd I William Shakespeare **2**

Cseresznyés kert I A. P. Csehov **5**

A kaukázusi krétakör I Bertolt Brecht **4**

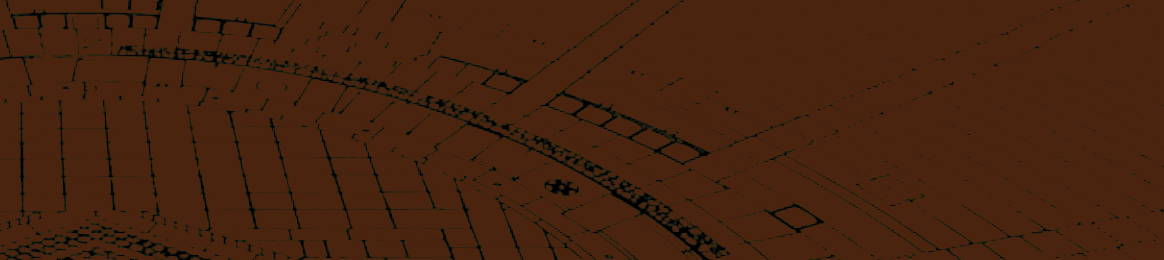
A bádogdob I Günter Grass **4**

Alice I L. Carroll Alice Csodaországban és Alice Tükörországban című regényei alapján **6**

Vágyakozás I William Boyd **7**

Your love is fire (Szerelmed tűz) I Mudar Alhaggi **8**

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Nagyszínpad	19	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	19	Cs	17:00
Gobbi Hilda Színpad	20	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Szo	20:00
Kaszás Attila Terem	21	Szo	17:00
Nagyszínpad	22	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	22	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	23	H	19:00
Nagyszínpad	24	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	25	Sze	18:00
Nagyszínpad	26	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	26	Cs	16:00
Gobbi Hilda Színpad	27	P	20:00
Kaszás Attila Terem	27	P	17:00
Nagyszínpad	28	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	28	Szo	16:00
Gobbi Hilda Színpad	29	V	18:00

Vihar I Alexander Osztrovskij 9

A test forradalma / Várkozás I Performansz (installáció és tánc) 10

Bohócok 2 ½ - Bohócok a viharban I Roberto Ciulli – Matthias Flake 11

EzMi (CeSo) I Teatralizált koncert 12

Emelkedjen fel és érezze az illatot I 13

Pinokkió I Carlo Collodi regénye alapján írta A. Latella, F. Bellini, L. Dalisi 14

Bánk bán I Bánk bán 2

Violence(s) I Jalila Baccar - Fadhel Jaïbi 15

Figaro házassága avagy egy örült nap emléke I

Pierre Beaumarchais – Sardar Tagirovsky – Sényi Fanni 2

Szerelmes énekek téren és időn túl – A bengáli Báuloktól I 16

Vérfarkas I August Kitzberg 17

MIGRÁN SOOK - avagy túlsúlyban a bárkánk I Matei Vişniec 18

Borisz Davidovics síremléke I Danilo Kiš 19

DON Q – Jelenetek a lovag történetéből I Miguel de Cervantes nyomán 20

Iliász I Homérosz 21

Csehov után szabadon. Három nővér I 22

Ivanov I Anton. P. Csehov 23

Az V. MITEM-en színpadra lépő társulatok

(a bemutatkozás sorrendjében)

- Alekszandrinszkij Színház**
Szentpétervár, Oroszország
- Nemzeti Színház**
Budapest, Magyarország
- Vahtangov Állami Színház**
Moszkva, Oroszország
- Berliner Ensemble**
Berlin, Németország
- Voskresinnia Színház**
Lvov, Ukrajna
- Tamási Áron Színház**
Sepsiszentgyörgy, Románia
- Városi Színház**
Tallinn, Észtország
- Collective Ma'louba**
(Theater an der Ruhr)
Mülheim an der Ruhr, Németország
- Tovsztonogov Nagy Dráma Színház**
Szentpétervár, Oroszország
- Toneelhuis**
Antwerpen, Belgium
- Theater an der Ruhr**
Mülheim an der Ruhr, Németország
- DAKH Kortárs Művészeti Központ**
Kijev, Ukrajna
- Ali Chahrour Társulata**
Bejrút, Libanon
- Piccolo Teatro di Milano – Teatro d'Europa**
Milánó, Olaszország
- Tunéziai Nemzeti Színház**
Tunisz, Tunézia
- Parvathy Baul együttese**
India
- R.A.A.A.M. Színház**
Tallinn, Észtország
- Tomcsa Sándor Színház**
Székelyudvarhely, Románia
- Újvidéki Színház**
Újvidék, Szerbia
- Compania Sincara, Cammerspiele Leipzig**
Lipcse, Németország
- Szlovén Nemzeti Színház, Ljubjanai Városi Színház koprodukciója**
Ljubjana, Szlovénia
- Július-együttes, Mejerhold Központ**
Moszkva, Oroszország
- Horvát Nemzeti Színház**
Zágráb, Horvátország

A Bohócok 2 ½ – Bohócok viharban 12; a Szindbád, Pinokkió, Vérfarkas 14; a Bánk bán, Oidipusz király, A kaukázusi krétakör, A bádoggdob, A test forradalma / Várkozás, Vihar, Emelkedjen fel és érezze az illatot, Iliász 16; a Svejk. Visszatérés, Csehov után szabadon. Három nővér 18 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2018. március, VI. évfolyam, 3. szám

VILÁGBESZÉD

E lapszám három írása (melyekből Mokhallad Rasem, Mohamed Moumen gondolatait és a Pinokkió című előadásról szóló beszélgetés-részletet idézzük alább) az április 10-én kezdődő MITEM produkcióira hangol rá. A globalizálódó világ hasonlóan aktuális témáit, a szociális és kulturális identitás válságát, a korábban univerzálisnak tekintett fejlődési modellek és világképek relativizálódását vizsgálja a lapszám másik két kiemelt szerzője, Csáji László Koppány és Balassa Péter (utóbbi tanulmányának közlését a Woyzeck közelgő bemutatója teszi aktuálissá).

„A kultúrák változásaiban, kölcsönhatásaiban mindig is »trendek« és »ellentrendek« sokasága rakódott egymásra, néha kioltva, máskor felerősítve egymást. A társadalmi és kulturális folyamatokat sokan próbálták törvényszerűségekké leírni, változásaikat modellezni az újkorban a brit moralisták óta a felvilágosodás társadalomfilozófusain át az átfogó fejlődésmodelleket megálmodó 19. századi evolucionista társadalomelméletig. Ez utóbbi késői hozadéka a Truman-elv és a posztkolonialista fejlesztés-diskurzus is. Azonban az antropológia tudománytörténete, a posztmodern gondolkodók, de akár már az avantgárd és az azt követő művészek is elgondolkodásra készítetnek minket: vajon lehet-e véglegesen és univerzálisan modellezni a világot?” (Csáji László Koppány)

„Büchner műve, a Woyzeck nem a »magaskultúrát«, hanem a plebejus-kultúra radikális kritikái hangját hozza felszínre. Mintha a polgári tudatnak olyannyira megfelelő, rendezett kopernikuszi világsémában egyúttal benne szunnyadna (...) a világ eredeti, rendezett mivolta előtti, rendtelenségnek nevezett sémája is; mintha a »rendezettség« vívmánya egyúttal hazug kényszer is lenne, a mindenkori szegények és kismizetteket, jogfosztottak, »eretnekek« ellen. (Balassa Péter)

„A Pinokkió írásakor Carlo Collodi nyelvet adott Itáliának. Vissza is kapta ezt a nyelvet, hiszen azoknak adta, akik beszéltek. A szájukból fakadó nyelv az olasz emberek színe elé került. »Ezek vagyunk mi« mondta Collodi. Aztán megalkotott egy fabábot és egy apát, aki így szólt: »Ez az, amivé lenned kell«. Ám mihelyst elkészült, a báb fellázadt. Nem volt hajlandó elfogadni apja nyelvét és ABC-jét: ment az orra után, s egy olyan nyelv keresésére indult, mely új volt, mely hibákat is tartalmazott. »Ez az, ami lenni szeretnék«, mondta.” (Antonio Latella – Andrea Bajani)

A tartalomból

Németh Antal színházi kultúráról, a rendezőnevelésről és a színészképzésről • Rolf C. Hemke: „Ahol vagyok, az a hazám” – iraki és szíriai színházi alkotók európai száműzetésben • A káosz álmoképei – Fadhel Jaibi színházáról • Azokra nő orr, akik egy másik nyelvet hoznak létre – Antonio Latella és Andrea Bajani beszélgetése a Pinokkióról • Philoktétész egyszerre vak és látnok – Végh Attila Szophoklész drámájáról • Alá(t)rendelődés – Csáji László Koppány tanulmánya a posztkolonialista fejlesztés-diskurzusról • „Mint egy nyitott borotva” – Balassa Péter a Woyzeckről • Történeti tárgyú táncjátékok – képek a Magyar Nemzeti Táncgyűttes produkcióiról • Beszélgetés a Nemzeti Színház munkatársaival: Hosszú Marcsi művészeti titkárral és Pintér Szilvia drámapedagógussal.

„Abból a korszakból, amikor a színész saját egyéniségét adja kölcsön a szerepnek, míg ő maga alapvetően változatlan marad, újra egy olyan korszakba jutunk el, amikor a színész saját egyéniségét feláldozva semmi más nem lesz, mint az a másik, vagyis saját identitását a lehető legnagyobb mértékben módosítja. (...) Ezzel tulajdonképpen beletörődünk abba a gondolatba, hogy a színészi alakítás (...) önmagáért való alakítás, a szó legjobb értelmében. (...) a játék mindig a színészt irányító látomás eredménye.” (Mohamed Moumen)

„(...) a látásmódom – legalábbis bizonyos mértékben – európai. Ez talán azért is lehet így, mert már régebben vagyok itt, mint azok, akik frissen érkeztek, és még mindig az foglalkoztatja őket, (...) amiért száműzetésbe kényszerültek. Én már egy lépéssel előrébb járok. Sokszor már nem is látom az előző életemet: annak már vége. Igyekszem inkább a száműzetés jelentette átalakulást ábrázolni (...). Sokkal jobb a jövővel foglalkozni és azt alakítani, mint az elmúltakon elmélkedni. Ezt szoktam mondani a menekülteknek is olyankor, amikor ellátogatók a menekültszállásokra Brüsszelben, Párizsban vagy Valenciennes-ben: elvesztettétek a hazátokat, az otthonotokat, a családokat, talán a gyermekeiteket is, de ti életben vagytok és most ebben az új hazában kell új életet kezdenetek.” (Mokhallad Rasem)

Tájékoztató a **szcenárium**-lapszámokhoz

való hozzájárásról:

+36 1 476 68 76

a **szcenárium** a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

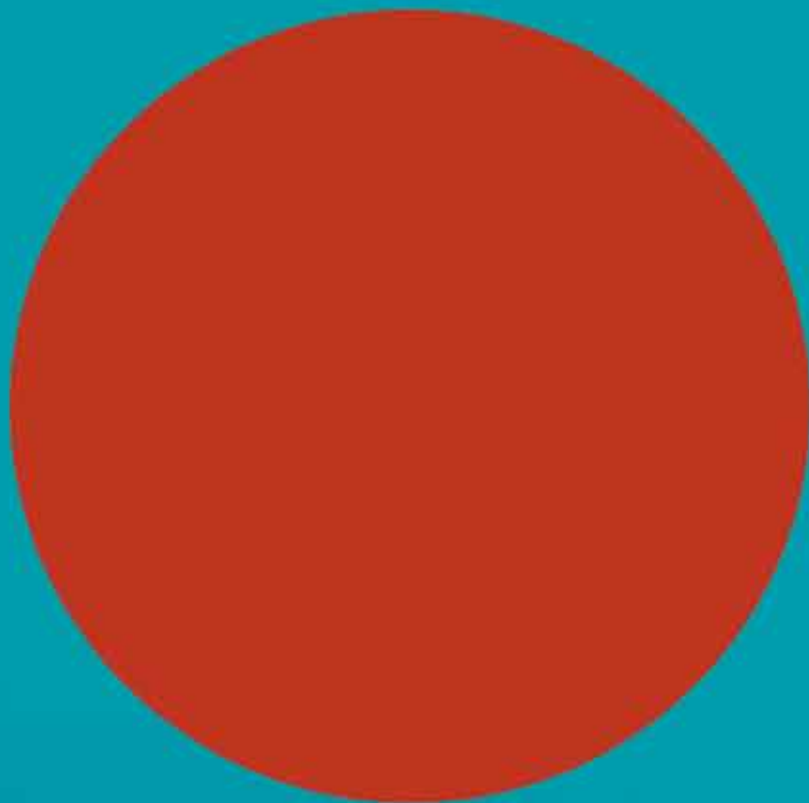
szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

2018
19

BÉRLETMEGÚJÍTÁS

BÉRLETTEL RENDELKEZŐ NÉZŐINK RÉSZÉRE

március 26–29.

ERKEL SZÍNHÁZ

BÉRLETVÁLTÁS

ÚJ BÉRLETESEINK RÉSZÉRE

április 3. – június 29.

OPERA ÉRTÉKESÍTÉSI CENTRUM

ERKEL
SZÍNHÁZ
THEATRE

EIFFEL ART STUDIOS
EIFFEL
MŰHELYHÁZ

www.opera.hu | www.facebook.com/Operahaz

Pogánytánc – Tóth Augustza, Fehér Tibor | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER: Georg Büchner: **Woyzeck**

Az V. MITEM előadásai – április 10–29.

Svejk. Visszatérés (Szentpétervár) I Büchner: **Woyzeck** (Budapest) I Szophoklész: **Oidipusz király** (Moszkva) I Shakespeare:
III. Richárd (Budapest) I Brecht: **A kaukázusi krétakör** (Berlin) I Grass: **Bádogdob** (Berlin) I Lewis Carroll regényei alapján:
Alice (Sepsiszentgyörgy) I Boyd: **Vágyakozás** (Tallinn) I Alhaggi: **Your love is fire** (Mülheim an der Ruhr) I Osztrovskij: **Vihar**
(Szentpétervár) I **A test forradalma / Várakozás** (Antwerpen) I Ciulli – Flake: **Bohócok** (Mülheim an der Ruhr) I **Emelkedjen
fel és érezze az illatot** (Libanon) I Latella – Bellini – Dalisi: **Pinokkió** (Milánó) I Katona: **Bánk bán** (Budapest) I Baccar – Fadhel:
Violence(s) (Tunisz) I Beaumarchais – Tagirovsky – Sényi: **Figaro házassága avagy egy örült nap emléke** (Budapest) I
Kitzberg: **Vérfarkas** (Tallinn) I Višnjec: **MIGRÁNSOÓOK** (Székelyudvarhely) I Danilo Kiš: **Borisz Davidovics síremléke**
(Újvidék) I Cervantes műve alapján: **DON Q** (Lipcse) I Homérosz: **Iliász** (Ljubjana) I Csehov után szabadon: **Három nővér** (Moszkva) I
Csehov: **Ivanov** (Zágráb)